

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Управління фінансами страхових компаній за матеріалами ПрАТ
«Страхова компанія «Перша»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС. 018208.01.11.00

Виконав: студент II курсу, група ФБСм-22-1 _____ Дмитро МОСКОВЧУК
Підпис, дата Ім'я прізвище

Керівник: канд. екон. наук, доцент _____ Леся МАТВІЙЧУК
Підпис, дата Ім'я прізвище

Нормоконтролер _____
Підпис, дата Ім'я прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
д-р. екон. наук, професор

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис, дата Ім'я прізвище

_____ 2023 р.

Зміст

Вступ	5
1 Теоретико-методичні основи управління фінансами страхових компаній	8
1.1 Економічна сутність, принципи та функції організації фінансів страхових компаній	8
1.2 Концептуальні засади формування системи управління фінансами страховика	17
2 Аналітичні аспекти управління фінансами страхових компаній	29
2.1 Аналіз сучасного стану розвитку страхового ринку в Україні	29
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках	40
3 Напрями удосконалення управління фінансами страхових компаній на прикладі ПрАТ «Страхова компанія «Перша»	56
Висновки	68
Список використаних джерел	72
Додатки	77

Вступ

Страхові компанії відіграють важливу роль в економіці країні, вони стимулюють розвиток підприємництва, захищають бізнес-середовище від негативного прояву різного роду ризиків шляхом надання страхових послуг. Від діяльності страхових компаній залежить стабільність багатьох суб'єктів господарювання, оскільки саме страховики є одними з найпотужніших інвесторів, які вкладають власні кошти та страхові резерви у різні галузі економіки. Для забезпечення стабільної діяльності страхових компаній необхідно здійснювати ефективне управління її фінансами, що передбачає раціональне формування, розміщення та використання фінансових ресурсів в процесі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Проблеми управління фінансами страхових компаній досліджувались такими вченими як: О.О. Гаманкова, Н.Г. Нагайчук, Н. В. Ткаченко, І.Г. Сокиринська, О.А. Клепікова, С.В. Сокол, Н.В. Приказюк, А.І. Доманчук та іншими. Зазначаючи важливість наукових доробків вчених, все ж ряд питань, які стосуються сутності та змісту управління фінансами страхових компаній та створенням системи управління фінансами страхових компаній в умовах нестабільності економічного середовища потребують подальших досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління фінансами страхових компаній. Відповідно до цієї мети визначено основні завдання кваліфікаційної роботи:

- розвинути понятійно-категорійний апарат щодо уточнення змісту поняття «фінанси страхових компаній»;
- дослідити концептуальні засади та сформувавши систему управління фінансами страховика;
- здійснити аналіз сучасного стану вітчизняного страхового ринку;

- ідентифікувати сучасні тенденції та проблеми управління фінансами страхових компаній на страховому ринку України;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» та виявити основні проблеми її діяльності;
- узагальнити напрями покращення управління фінансами страхових компаній на основі застосування модульної системи клієнтоорієнтованого підходу.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є система управління фінансами страхових компаній. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління фінансами страхових компаній.

В ході проведення дослідження для досягнення поставлених завдань застосовувалися такі наукові методи, як аналіз, синтез, наукова абстракція, узагальнення, індукція та дедукція. Ці методи дозволили дослідити і оцінити наукові підходи до визначення сутності фінансів страховиків та специфіки їх управління, обґрунтувати принципи та методи формування системи управління фінансами страхових компаній. Для уточнення та поглиблення категоріально-понятійного апарату дослідження використовувалися методи спостереження та порівняння. Для визначення тенденцій на страховому ринку України застосовувалися методи групування та порівняння. Для оцінки фінансового стану ПрАТ «Страхова компанія «Перша» використовувалися методи комплексного аналізу. Методи структурного моделювання були застосовані під час створення моделі модульного клієнтоорієнтованого підходу. Для візуалізації результатів дослідження застосовано графічний метод.

Інформаційною базою дослідження були монографічні праці, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти в страховій галузі, офіційні дані Державної служби статистики України, Національного банку України, фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «Перша», інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
дістали подальшого розвитку:

– сутнісне наповнення поняття «фінанси страхових компаній», що запропоновано розглядати як економічні відносини, які виникають в процесі страхової, інвестиційної та фінансової діяльності з проводу формування, розподілу та використання грошових коштів з метою забезпечення статутної діяльності страхової компанії в контексті дотримання вимог та обмежень визначених у нормативно-правових актах, що дозволить удосконалити понятійно-категорійний апарат дослідження;

удосконалено:

– концептуальний підхід до управління фінансами страхових компаній, шляхом побудови системи управління фінансами страхових компаній, яка складається із п'яти взаємопов'язаних підсистем (цільової, суб'єктно-об'єктної, забезпечувальної, процедурної, моніторингової), що дозволить страховій компанії швидко реагувати та зміни як на страховому ринку так і в економіці країни та залишатися фінансово стійкою та платоспроможною, а також дозволить підвищити рівень капіталізації страхової компанії.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні наукових підходів, які направлені на вирішення проблем управління фінансами страхових компаній.

Основні результати кваліфікаційної роботи були представлені на IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2023 р., м. Хмельницький).

Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в науковій праці обсягом 0,28 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 77 сторінок. Робота містить 11 таблиць, 15 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 46 найменувань.

1 Теоретико-методичні основи управління фінансами страхових компаній

1.1 Економічна сутність, принципи та функції організації фінансів страхових компаній

В сучасних умовах, які характеризуються глобалізаційними та інтеграційними процесами, високим рівнем невизначеності та ризиків страхування є незамінним інструментом для забезпечення ефективності функціонування бізнес-середовища, циклічності відтворювального процесу, активізації діяльності суб'єктів господарювання, створення нових робочих місць гармонійного розвитку економіки. Страхові компанії акумулюють значні обсяги капіталу та сприяють його переміщенню у різні сфери економіки, тобто страховики виступають регуляторами перерозподілу фінансових потоків та активізації інвестиційних процесів і тим самим створюють фундамент для соціально-економічної стабільності та безпеки країни.

Діяльність страхових організацій значно відрізняється від діяльності інших суб'єктів господарювання. Страхові компанії в процесі реалізації страхових продуктів та здійснення інвестиційної діяльності формують складні та розгалужені зовнішні і внутрішні фінансові відносини, що має значний вплив на управління фінансами страховиків. Жорстка конкуренція та складні умови функціонування визначають необхідність здійснення якісного управління фінансами з використанням передового світового досвіду і врахуванням вітчизняних особливостей розвитку страхового ринку. Ефективне управління фінансами дозволяє своєчасно реагувати на трансформації зовнішнього середовища та зміни внутрішніх показників страховиків та забезпечити платоспроможність, рентабельність та фінансову стійкість страхових організацій.

Для реалізації завдань дослідження та визначення змісту управління фінансами страхових компаній розглянемо сутність поняття «фінанси страхових організацій».

Погляди науковців на сутнісне наповнення поняття «фінанси страхових компаній» (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Погляди науковців на сутнісне наповнення поняття «фінанси страхових компаній»

Автор	Сутність поняття «фінанси страхових компаній»
О.С. Світлична, Н.М. Шашкевич	«Сукупність економічних відносин, регульованих державою, пов'язаних з формуванням і використанням грошових коштів страховика в процесі його господарської діяльності» [32, с.12]
Н.Г. Нагайчук	«Економічні відносини пов'язані з рухом грошових коштів, формуванням розподілом і використанням доходів і фондів страховика для забезпечення страхового захисту страхувальників, прибутку засновників та достатнього фінансового забезпечення власного функціонування (господарської діяльності страхової компанії)» [20, с. 35].
О.О. Гаманкова, Н.А. Хрущ, К.Л. Ларіонова, Л.О. Матвійчук	«Економічні відносини, які опосередковують кругообіг грошових коштів страховиків з метою забезпечення статутної діяльності і пов'язані з рухом грошових потоків, капіталу, розподілом та використанням доходів і грошових фондів страхових організацій» [43, с.35]
Н. В. Ткаченко	«Засоби, що забезпечують діяльність страховика при здійсненні страхового захисту і представляють собою засоби, які дають змогу відшкодувати страхувальнику збитки» [35, с. 233].
Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко	«Регульовані державою економічні відносини у грошовій формі, які виникають в процесі формування, розподілу і використання фінансових ресурсів страховика для забезпечення його статутної діяльності, власного розвитку та інтересів засновників» [4, с.12]
А.І. Доманчук	«Економічні відносини, що виникають в процесі страхової діяльності з проведень формування, розподілу та використання капіталу і коштів страхового фонду для покриття збитків, фінансування витрат з організації страхової справи, контролю за їх кругообігом, забезпечення фінансової стійкості компанії, в контексті дотримання вимог та обмежень державного регулювання» [8]
Н. А. Лаврук, Л. В. Русул	«Специфічні економічні відносини з приводу забезпечення мобілізації коштів страхувальників і створення відповідних фінансових ресурсів (зокрема, страхових резервів) з метою надання страхувальнику страхового захисту» [17, с. 681]

Джерело: систематизовано автором на основі [4,8, 17, 20, 35,43]

Проаналізувавши погляди науковців на сутність поняття «фінанси страхових компаній» варто зазначити, що означена категоріє є складною та

багатоаспектною, що породжує неузгодженість думок дослідників. Також, варто зазначити, що «фінанси страхових компаній» є відносно новим об'єктом дослідження, оскільки донедавна зміст даної категорії нівелювався, а її трактування відбувалося через призму та у межах понятійно-категорійного апарату «фінанси підприємств». Проте, особлива роль страхового ринку та динаміка його розвитку зумовила необхідність проведення нових досліджень у сфері страхування та привернула увагу фахівців до розгляду цього питання. Так, переважна більшість науковців трактують фінанси страхових компаній як економічні відносини (А.І. Доманчук, Н.Г. Нагайчук, О.О. Гаманкова, Н.А. Хрущ, К.Л. Ларіонова, Л.О. Матвійчук), підкреслюючи їх особливість (Н. А. Лаврук, Л. В. Русул) та врегульованість на рівні держави (Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко, О.С. Світлична, Н.М. Сташкевич). Інші економісти, зокрема Н.В. Ткаченко визначають фінанси страхових компаній як засоби які дають змогу відшкодувати страхувальникам отримані збитки. Досліджуючи сутність фінансів страхових компаній ряд науковців акцентує увагу на фондovій формі фінансів та враховує специфіку страхової діяльності, яка пов'язана із формуванням страхових резервів (Н.Г. Нагайчук, А.І. Доманчук, Н. А. Лаврук, Л. В. Русул).

Ми вважаємо, що змістовне наповнення категорії «фінанси страхових компаній» пов'язане із специфікою страхової діяльності як особливого виду підприємництва та має враховувати її.

«Однією з найважливіших ознак діяльності страховика є ризиковість – страхові компанії добровільно (за відповідну плату) беруть на себе ризики фізичних і юридичних осіб і гарантують, у випадку настання обумовлених страхових подій, виплатити страхове відшкодування. У цьому випадку ефективність діяльності спричинена саме якістю ризик-менеджменту, тобто здатністю правильно оцінювати ризики, що приймаються на страхування, розробляти програми управління ними» [3, с. 44]. Ризики страхувальників є непередбачуваними, а коливання рівня їх настання часто залежність від поведінки самих страхувальників як носіїв ризику. Ці ризики визначається

сутність та зміст страхового захисту, а їх рівень впливає на ціну страхових продуктів.

Основною відмінністю страхової діяльності, що відображає галузеву специфіку бізнесу є необхідність формування особливих резервів (страхових резервів), які мають не лише цільове призначення, а й чітко регламентовані кількість та методи створення. Ще однією важливою рисою страхового бізнесу є інвестиційна діяльність, оскільки страхові резерви є потужним інвестиційним капіталом, що має свою специфіку. Так, отримання страхових премій є обов'язковою умовою надання страхового захисту та передуює здійсненню страхової виплати у разі настання страхового випадку. Сплата страхових премій під час укладення договору страхування зумовлює розподіл ризиків страхових компаній в часі. Звичайні суб'єкти господарювання спершу здійснюють виробництво товарів, робіт послуг, потім їх реалізують і отримують оплату після того, як послуга вже фактично надана або товар став власністю покупців. У страховому бізнесі ситуація протилежна, страхувальники фактично авансують страховиків, оскільки сплата страхової премії є обов'язковою умовою укладення договору. Терміни дії договорів страхування різні. Так лайфові страхові компанії формують довгостроковий капітал, оскільки термін дії договорів сягає зазвичай більше двадцяти років. Страхові компанії, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя укладають договори терміном від 15 днів до одного року. Таким чином, характер грошових потоків у страховому бізнесі породжує наявність у розпорядженні страхових компаній протягом деякого періоду часу тимчасово вільних від зобов'язань коштів, які інвестуються з метою отримання додаткового прибутку.

Визначивши особливості страхової діяльності та дослідивши погляди науковців на сутність поняття «фінанси страхових компаній», ми пропонуємо розглядати дане поняття як економічні відносини, які виникають в процесі страхової, інвестиційної та фінансової діяльності з проводу формування, розподілу та використання грошових коштів з метою забезпечення статутної

діяльності страхової компанії в контексті дотримання вимог та обмежень визначених у нормативно-правових актах.

«Будь-яка економічна категорія проявляє свою сутність та суспільне призначення через притаманні їй функції. Питання про кількість і зміст функцій фінансів страхових компаній є доволі дискусійним. Оскільки фінанси страхових компаній є сегментом фінансів підприємств, тому можна провести певну аналогію між їхніми функціями. Дослідники виділяють авторські функції фінансів підприємств, що зумовлено існуючими концепціями трактування сутності фінансів та їх ролі у формуванні грошових потоків підприємств» [20, с. 34].

Так І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська виділяють мобілізаційну, розподільну та контрольну функції фінансів страхових організацій [1, с.18].

А.І. Доманчук пропонує до основних функцій управління фінансами страхових організацій відносить: планування, організацію, лідерство (керівництво) і контроль [8, с.61].

Н.Г. Нагайчук виокремлює дві основні функції фінансів страхових компаній, в саме: розподільну і контрольну [20, с. 34].

О.С. Світлична, Н.М. Сташкевич у своїх дослідження зазначають, що «фінанси страхових компаній виконують оперативну, розподільчу та контрольну функції» [32, с.16].

На нашу думку, у процесі відтворення фінанси страхових компаній як складна економічна категорія проявляються через наступні функції:

– мобілізаційна функція передбачає формування фінансових ресурсів у процесі здійснення страхової, фінансової та інвестиційної діяльності;

– розподільча функція проявляється в процесі перерозподілу грошових коштів, які страхова компанія акумулювала після сплати страхових премій для забезпечення виконання зобов'язань перед страхувальниками та для ефективного здійснення фінансової та інвестиційної діяльності. «Страхованню притаманні замкнені перерозподільні відносини між його учасниками, що зумовлено солідарною відповідальністю за ризик, тому об'єктами дії

розподільної функції фінансів страховика виступають страховий фонд, а в окремих випадках і вільні резерви» [32, с. 19];

– захисна функція полягає у забезпеченні платоспроможності та рентабельності діяльності внаслідок ефективного використання фінансових ресурсів страхової компанії;

– контрольна функція проявляється в процесі формування і використання грошових коштів страховика та дотримання норм чинного законодавства. Контрольна функція реалізується на усіх етапах, які проходять фінанси страхових компаній, тобто від формування страхових тарифів до розміщення коштів страхових резервів та виплати страхових відшкодувань.

Фінанси реалізуються в рамках принципів, які враховують організаційно-правові форми функціонування, розмір та галузеву специфіку суб'єктів господарювання. «Принципи є базисом для формування системи управління фінансами страхових компаній, вони мають бути узгоджені, взаємопов'язані та пропорційні. принцип управління фінансами страховика можна визначити як основу, що виражає сутність і внутрішню узгодженість структурних компонентів фінансової системи страхової компанії. Принцип виступає центральним поняттям, оскільки він покладений в основу всієї системи управління фінансами страховика» [8, с. 62].

Аналіз наукової фахової літератури свідчить про відсутність єдності серед науковців у питанні виокремлення принципів на яких ґрунтуються фінанси страхових компаній (таблиця 1.2). Слід зауважити, що дослідження принципів, на яких базуються фінанси страхових компаній знаходяться у процесі становлення. Досліджуючи принципи організації фінансів страхових компаній ряд науковців, зокрема Н.Г. Нагайчук, І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська, поділяють їх на дві групи: загальні, які притаманні усім суб'єктам господарювання, без врахування їх галузевої приналежності та спеціальні, тобто ті, які зумовлені особливостями страхової діяльності. Інша група науковців, зокрема: С.В. Сокол, Т.В. Колодяжна, А.І. Доманчук, О.С.

Світлична, Н.М. Сташкевич, розглядаючи принципи фінансів страхових компаній не виокремлюють зазначених груп.

Таблиця 1.2 – Матриця принципів на яких ґрунтуються фінанси страхових компаній

Принципи	Автор						Разом
	С.В. Сокол, Т.В. Колодяжна, В.С. Федоренко [33, с. 375]	І.Г. Аберніхіна, І.Г. Сокиринська [1, с.18]	А.І. Доманчук [8, с.61]	Н.Г. Нагайчук [20, с. 34]	Т.В. Момот [41]	О.С. Світлична, Н.М. Сташкевич [32, с.16]	
Плановості	+						1
Диверсифікації	+				+		2
Фінансової стійкості і безпеки	+	+		+			3
Раціональності	+						1
Оптимізації (оптимальності)	+		+				2
Взаємозв'язок і взаємозумовленість	+						1
Оперативність	+						1
Гнучкість	+						1
Створення цільового грошового фонду		+		+			2
Замкнута розкладка можливих збитків		+		+			2
Поверненості		+		+			2
Еквівалентності		+		+			2
Солідарності		+		+			2
Перерозподілу		+		+			2
Економічності			+				1
Стратегічності			+		+		2
Збалансованості			+				1
Ефективності			+				1
Системності					+		1
Самоокупності						+	1
Самофінансування						+	1
Цільової спрямованості					+		1
Разом	8	7	5	7	4	2	33

Джерело: систематизовано автором

Враховуючи особливості страхування як виду підприємницької діяльності і базуючись на основах сучасної фінансової теорії, можна виділити такі принципи організації фінансів страхової компанії:

– принцип плановості передбачає здійснення страховими компаніями поточного та стратегічного фінансового планування. Принцип плановості є особливо важливим для страхового бізнесу, оскільки розрахунок страхових

тарифів базується на плануванні витрат, допустимого рівня збитковості та бажаного рівня прибутковості страхової діяльності. Крім того для створення страхової компанії необхідно скласти та надати до контролюючого органу бізнес-план на експертизу;

– принцип диверсифікація полягає у перерозподілі фінансових ризиків, які притаманні страховій, інвестиційній та фінансовій діяльності. Також страхові компанії здійснюють формування страхового портфеля з урахування принципів диверсифікації ризиків;

– принцип раціональності полягає у застосування новітніх інструментів та методів в управлінні фінансовими результатами страхової організації та вибір найоптимальніших з них з урахування сучасних тенденцій розвитку страхового ринку та врахування специфіки діяльності страхової компанії;

– принцип гнучкості полягає в варіативності та маневреності управлінських рішень, розроблення альтернативних варіантів дій в управлінні фінансами страхових компаній;

– принцип оперативності передбачає своєчасне коректування фінансової політики страхової компанії, прийняття адаптивних та конструктивних рішень і реалізація відповідних заходів з метою ліквідації загрозового стану;

– принцип поворотності страхових премій характерний в більшій мірі для страхових компаній, які здійснюють довгострокове страхування життя та означає, що страхова компанія обов'язково поверне вкладені кошти страхувальнику, тобто здійснить виплату страхового відшкодування. Для страхових компаній, що здійснюють інші види страхування, ніж довгострокове страхування життя цей принцип справедливий тільки при настанні страхових випадків;

– принцип перерозподілу страхових премій полягає в тому, що календарний рік та страхова річниця не збігаються у часі, тобто «дія договору страхування виходить за межі календарного року і, враховуючи імовірнісний характер настання страхового випадку, існує невизначеність місця і часу його

настання. У страховика у будь-який момент часу має бути достатньо коштів для виконання зобов'язань перед страхувальниками» [43];

– принцип фінансової стійкості і безпеки полягає у ефективному використанні коштів страхових резервів та власних коштів страховика, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виплачувати страхові відшкодування та здійснювати інвестиційну діяльність.

Теоретико-сутнісна характеристика категорії «фінанси страхових організацій» зображена на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Теоретико-сутнісна характеристика категорії «фінанси страхових організацій»

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Таким чином, проаналізувавши погляди науковців та визначивши сутність поняття «фінанси страхових компаній», виокремивши їх функції та принципи варто зазначити, що в сучасних умовах страхування виходить за межі стандартизованих відносин, а страхове підприємництво набуваючи специфічних рис і особливостей дозволяє задовольнити різнопланові потреби суспільства, що проявляється через надання захисту, гарантій, кредитів, мінімізацію ризиків та здійснення інвестицій в економіку держави тощо.

Оскільки фінанси у страховій справі відіграють особливо важливу роль для функціонування страхової компанії, мають специфічні джерела формування (крім власних коштів мобілізуються грошові кошти фізичних та юридичних осіб) постає першочергове завдання формування ефективної системи управління фінансами на всіх етапах провадження страхової діяльності.

1.2 Концептуальні засади формування системи управління фінансами страховика

Розвиток вітчизняного страхового ринку в умовах нестабільності та невизначеності економічного середовища вимагає підвищеної уваги до питань управління фінансами страхових компаній. Управління фінансами страхових організацій передбачає ефективне формування, розміщення і використання ресурсів у всіх напрямках діяльності страхової компанії, а саме: страховій, інвестиційній та фінансовій, що дасть змогу досягнути стратегічних цілей розвитку страхової компанії, а саме: підвищення рівня прибутковості, забезпечення збалансованості страхового портфеля, збільшення конкурентних переваг, підвищення якості страхових продуктів, підвищення рівня фінансової стійкості, тощо.

Ефективне управління фінансами забезпечує своєчасне реагування на зовнішні та внутрішні виклики та дозволяє приймати обґрунтовані рішення.

Управління фінансами страхових організацій як складна функціональна система має своє цільове призначення, внутрішні завдання та місію, яка полягає у забезпеченні фінансовими ресурсами основної (страхової та перестрахової), фінансової та інвестиційної діяльності, а також розвиток страхового підприємництва в цілому.

Формування системи управління фінансами страховиків визначається рядом умов, основними з яких є організаційно-правова форма функціонування страхової компанії, галузева специфіка та динаміка макроекономічних показників.

Метою управління фінансами страхової компанії є забезпечення конкурентоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості страховика в поточному та майбутніх періодах. Реалізація мети управління фінансами страхової організації конкретизується у його основних завданнях:

- здійснення планування фінансової діяльності на основі розробленої стратегії розвитку страхової компанії;
- формування статутного капіталу та його використання у жорсткій відповідності до норм діючого законодавства у сфері страхування;
- формування ефективної тарифної політики страховика;
- акумулювання страхових премій та формування страхових резервів достатніх для здійснення виплат страхувальникам;
- формування інвестиційного капіталу та його розміщення відповідно до норм чинного страхового законодавства;
- контроль за витратами страхової компанії. Скорочення витрат може відбуватися і за рахунок впровадження сучасних технологій страхування;
- контроль за фінансовими показниками діяльності страхової компанії та їх відповідністю вимогам регулятора;
- формування ефективної податкової політики страхової компанії, здійснення своєчасної і повної сплати податків і зборів, заповнення та подання податкових декларацій;

- формування управлінської звітності з врахування інтересів зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів.

В складних економічних та безпекових умовах в яких змушені працювати вітчизняні страхові компанії, на нашу думку, доцільно доповнити перелік завдань управління фінансами страхової компанії наступними: розробка плану антикризових фінансових дій, коригування стратегії розвитку страхової компанії з урахуванням тенденції на страховому ринку та прогнозів щодо глибини та тривалості економічної кризи; коригування поточних бюджетів страхової компанії.

В умовах кризи страхова компанія має адекватно реагувати на негативні прояви зовнішнього середовища, що насамперед проявляються в сфері споживчого попиту на страхові продукти, та в сфері інвестування коштів страхових резервів та власних ресурсів страховика. Реакція керівництва компанії має бути адекватною та швидкою, адже несвоєчасні антикризові рішення викликають додаткові збитки. Саме тому, складання плану антикризових заходів є інструментом прийняття швидких стабілізаційних управлінських рішень, переважна більшість яких буде стосуватись страхової та інвестиційної діяльності.

«Коригування стратегії розвитку компанії має здійснюватися залежно від глибини фінансово-економічної кризи, її очікуваної тривалості і фінансових можливостей компанії протидіяти кризі. Можливим є зменшення ключових показників, яких має досягати компанія, враховуючи «стискання» страхового ринку» [29, с.127].

Коригування поточних бюджетів страхової компанії є механізмом скорочення видатків на усіх рівнях, а передбачає суттєве коригування річних бюджетів. Економія коштів дозволить здійснювати страхові відшкодування, забезпечить зменшення негативних проявів кризи та дозволить страховій компанії продовжувати роботу в умовах нестабільності.

Цільова підсистема системи управління фінансами страхових компаній наведена на рисунку 1.2.

Рисунок 1.2 – Цільова підсистема системи управління фінансами страхових компаній

Джерело: складено та доповнено автором на основі [8, 29]

Реалізація сформульованих завдання в межах цільової підсистеми управління фінансами страхових організацій, у розрізі видів діяльності страховика, а саме: основної, інвестиційної та фінансової діяльності, дозволить страховим компаніям сформувати оптимальні проміжні та результативні показники та забезпечити досягнення мети діяльності.

Ще однією підсистемою системи управління фінансами страхових компаній є об'єктно-суб'єктна підсистема, як складається із елементів управління, на які спрямовані конкретні управлінські дії, включає керовану підсистему (об'єкти управління) та керуючу підсистему (суб'єкт управління). «Правильне визначення об'єкта управління страхової компанії має надважливе завдання, адже саме на нього спрямований управлінський вплив, який здійснює суб'єкт. Невірне визначення об'єкта може призвести до розбалансування всієї системи управління та, як наслідок, до втрати змісту управління, тому, проаналізувавши діяльність страхових компаній, об'єкт управління фінансами диференційований за такими видами: фінансові ресурси, фінансові відносини, грошові потоки, активи і зобов'язання, інвестиції, доходи, витрати, прибуток страховика» [8, с. 64].

До керуючої підсистеми належить фізичні та юридичні особи, які забезпечують цілеспрямований вплив на об'єкт управління. Враховуючи специфіку організації страхової діяльності суб'єктів управління доцільно поділити на два типи: суб'єкт прямого впливу та суб'єкти непрямого впливу.

Суб'єктами прямого впливу на фінанси страхових компаній є власники, керівники та сукупність підрозділів страхової компанії на яких покладено здійснення тих чи інших операцій, які здійснюють вплив на фінанси страховиків. До підрозділів, які за допомогою управлінських форм впливу забезпечують ефективне управління фінансами в страховій компанії належать: фінансовий відділ, планово-аналітичний відділ, відділ андеррайтингу, бухгалтерія, контрольний відділ, тощо. Перелік суб'єктів прямого впливу на фінанси страхових організації залежить від розмірів страхової компанії, філійної мережі та обраної організаційної структури управління.

Суб'єктами непрямого впливу є «юридичні та фізичні особи, які здійснюють вплив на об'єкт управління через функції, надані державою повноваження, інтереси, системи стимулювання та функціонують незалежно від конкретної страхової компанії. Основними суб'єктами опосередкованого впливу управління фінансами страхових компаній, на нашу думку, є:

Національний банк України, Державна податкова служба України, державні фінансові органи, банківські установи, інвестори» [8, с. 64].

Суб'єкти непрямого впливу на систему управління фінансами страховика та характеристика їх впливу залежить від діяльності страхової компанії. У таблиці 1.3 наведені суб'єкти непрямого впливу, які обов'язково впливають на систему управління фінансами страховика.

Таблиця 1.3 – Суб'єкти непрямого впливу на систему управління фінансами страховика та характеристика їх впливу

Суб'єкти непрямого впливу на систему управління фінансами	Характеристика впливу
Національний банк України	Контролюючий орган, який здійснює регулювання страхового ринку. Здійснює контроль за рівнем фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності страхових компаній. Регулює питання інвестиційної та фінансової діяльності страховика. Здійснює перевірку правильності розрахунків страхових тарифів та видачу ліцензій на проведення обов'язкових та добровільних видів страхування
Державна податкова служба	Здійснює контроль за правильністю ведення бухгалтерського та податкового обліку страхових компаній, повнотою та своєчасністю сплати податків та зборів, а також своєчасності подання податкових декларацій
Антимонопольний комітет	Регулює питання чесності та відкритості страхового ринку. Забезпечує реалізацію принципів вільної конкурентності на страховому ринку, запобігає проявам змов з метою завищення страхових тарифів
Банки	Забезпечення розрахунково-платіжні відносини з контрагентами страхових компаній; встановлення депозитних ставок і тим самим вплив на дохідність депозитів як одного із основних джерел інвестування коштів страхових компаній; встановлення кредитних ставок, що здійснюють вплив на фінансові результати діяльності страхових компаній у разі використання кредитних ресурсів у ході діяльності.
Об'єднання страховиків	Координація діяльності, захисту інтересів та здійснення спільних програм. Для страхових компаній, що здійснюють автотранспортне страхування та ядерне страхування – здійснення обов'язкових членських внесків до фондів професійних об'єднань страховиків
Інвестори	Формують ресурсну базу

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Взаємозалежність керуючої та керованої підсистем в загальній системі управління фінансами страхових компаній наведена на рисунку 1.3.

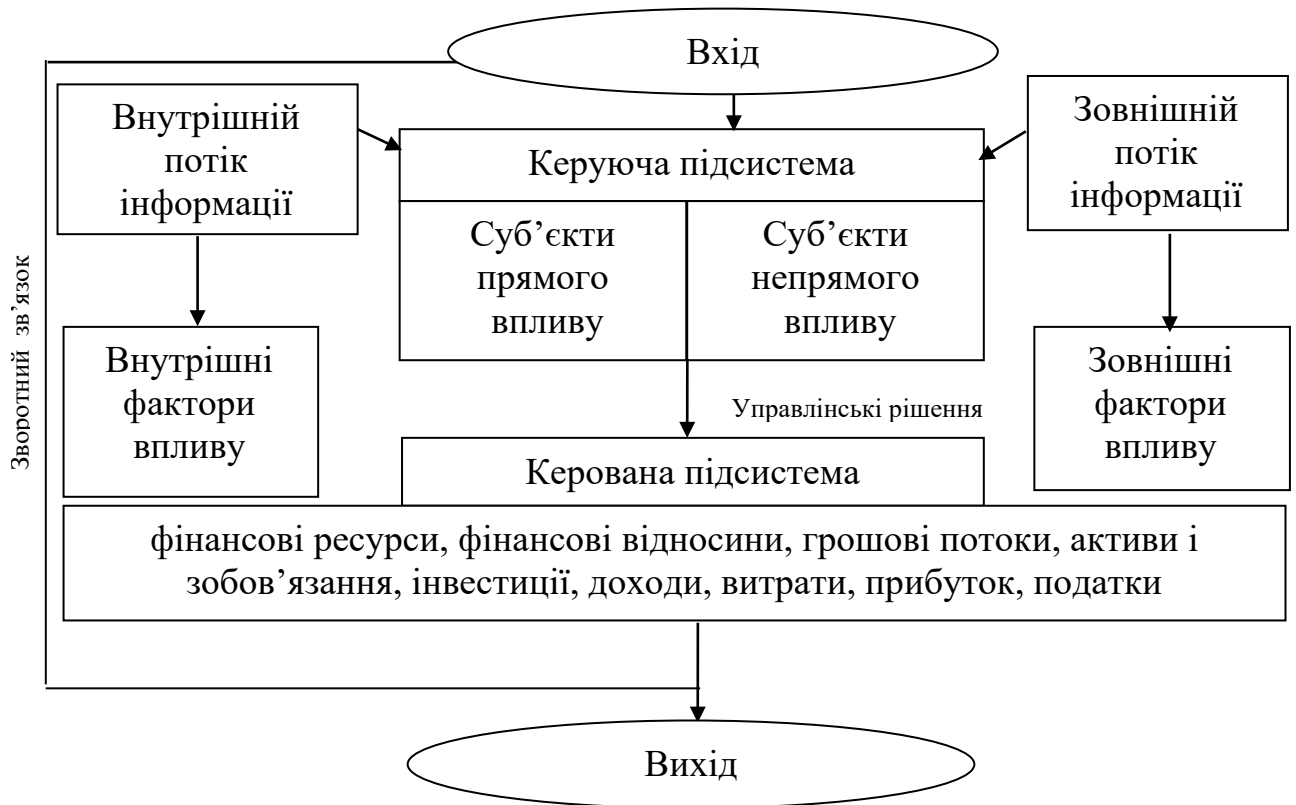

Рисунок 1.3 – Взаємозалежність керуючої та керованої підсистем в системі управління фінансами страхових компаній

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Базовими параметрами системи є вхід, вихід, зворотний зв'язок та ряд обмежень для процесу управління фінансами. Вхід системи це те, що змінюється в результаті виконання конкретного процесу. У системі управління фінансами страхових компаній – це обсяг та структура фінансових ресурсів страховиків. Вихід системи – це кінцевий результат. В системі управління фінансами страхових організацій виходом буде залишкова величина фінансових ресурсів на кінець циклу. Основний процес забезпечує перетворення входу на вихід. Це діяльність суб'єктів прямого та непрямого впливу, що забезпечує кругообіг фінансових ресурсів та ефективності страхової (перестрахової), фінансової та інвестиційної діяльності. Зворотний зв'язок дозволяє порівняти модель входу та виходу, виокремити відмінності, оцінити розбіжності між плановими та фактичними показниками, які характеризують прийняті

управлінські рішення, які впливають на основний процес системи управління фінансами з метою зближення виходу й моделі виходу.

Наступною підсистемою є забезпечувальна підсистема, яка включає: методи, фінансові інструменти, нормативно-правове регулювання та інформаційне забезпечення за допомогою яких відбувається реалізація управлінського впливу на фінанси страхових організацій.

До методів управління фінансами страхових компаній віднесемо:

– прогнозування – це метод, який дозволяє досліджувати розвиток фінансів страхових компаній в перспективному періоді та є підґрунтям для розробки шляхів оптимізації системи формування, розміщення та використання фінансів страховиків для забезпечення конкурентних переваг та зміцнення позицій страховиків на ринку. Прогнозування в системі управління фінансами є одним з найважливіших методів управління, оскільки страхові компанії працюють із ризиками, які мають ймовірнісний характер та невизначені стосовно часу, місця і обсягу їх реалізації. Крім того, сплата страхових премій та настання страхових випадків розірвані у часі та можуть не обмежуватись календарним роком. Від якості здійснених прогнозів буде залежати ціна на страхові послуги та обсяг отриманих страхових премій і здійснених страхових виплат, а отже, як наслідок, прибутковість або збитковість діяльності;

– планування – це метод, який дозволяє визначати обсяги надходжень страхових премій та коштів від проведення інвестиційної та фінансової діяльності та їх розподіл у плановому періоді. В системі управління фінансовим страхових компаній планування є похідним від методу прогнозування. Метод планування відрізняється від прогнозування точністю та детальністю розрахунків показників;

– інвестування – метод, полягає у трансформації власних коштів та коштів страхових резервів в інвестиційні ресурси з метою розміщення їх у дозволені регулятором активи та отримання прибутку з дотриманням принципів безпечності, ліквідності, прибутковості. З позиції реалізації

інвестиційного потенціалу основне значення для страховика мають саме сформовані страхові резерви;

– оподаткування – зменшення фінансового результату діяльності страхових компаній шляхом сплати податків та зборів. Відповідно до особливостей діяльності страхових організацій до них застосовуються спеціальні умови оподаткування, які визначені Податковим кодексом України. Зокрема, для страхових компаній, що здійснюють довгострокове страхування життя застосовуються нульові ставки податку на прибуток, що зменшується податкове навантаження на цих суб'єктів господарювання та сприяють вивільненню фінансових ресурсів для виплати страхових відшкодувань;

– «кредитування – метод, що означає процес, пов'язаний з акумуляцією фінансових ресурсів страховою компанією на умовах строковості, платності та поверненості. Необхідно зазначити, що відповідно до законодавчих актів страхові компанії не можуть мати у своєму розпорядженні велику кількість кредитних ресурсів, тому кредитування займає незначну питому вагу у розрізі позикового капіталу страховика або ж взагалі відсутнє» [8, с. 65].

Реалізація методів управління фінансами страховиків здійснюється за допомогою конкретних фінансових інструментів, які доцільно поділити на дві групи:

– загальні фінансові інструменти носять загальний характер та впливають на широке коло суб'єктів господарювання, включаючи страхові компанії та здійснюють непрямий вплив на їх діяльність: податки, кредити, норми дисконтування, дивіденди, санкції, валютний курс, тощо;

– спеціальні фінансові інструменти, які здійснюють прямий вплив на фінансові ресурси страхових компаній, формують та регулюють їх основну, фінансову та інвестиційну діяльність: страховий тариф, страховий платіж, страхове відшкодування страхові резерви.

Нормативно-правове регулювання реалізується через систему законодавчих та підзаконних актів, постанов та розпоряджень Національного банку та регламентують діяльність страхових компаній як в цілому так і в

частині управління їх фінансами. Окрім вітчизняних нормативно-правових актів страхові компанії в ході своєї діяльності застосовують положення міжнародних нормативних актів.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють питання страхування в Україні є: Господарський кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України «Про страхування», Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг». «Державне регулювання страхової діяльності в Україні здійснюється на засадах системності, плановості, компетентності й прозорості й з урахуванням сучасного стану економіки, існуючих ризиків та прийнятих цілей розвитку. Під час економічного спаду державне регулювання є надзвичайно необхідним інструментом для виходу з кризи та водночас захищає інтереси споживачів страхових послуг. Державне регулювання страхової діяльності має базуватися на принципах, що забезпечить його ефективність, адекватність та прозорість, сприятимуть розвитку і прибутковості страховиків та водночас захищатимуть споживачів страхових послуг» [21].

Інформаційне забезпечення є підґрунтям для прийняття ефективних управлінських рішень як в сфері фінансів так і в сфері загального управління. Джерела інформації, які необхідні для здійснення фінансової, інвестиційної та основної діяльності доцільно поділяти на зовнішні та внутрішні. Внутрішні джерела інформації – це плани, стратегія, внутрішні показники розвитку страхової компанії, первинні документи, фінансова звітність. До зовнішніх джерел інформації належать макроекономічні показники розвитку страхового ринку, стан економіки, статистичні данні, стратегії розвитку конкурентів, тощо.

Функціональна підсистема полягає у прийнятті конкретних управлінських рішень, що здійснюють вплив на фінанси страхових організацій та реалізації поставлених завдань, які дозволяють досягнути бажаний результат.

Окрім зазначених підсистем, ви вважаємо за доцільне, виокремити моніторинговий блок в окрему підсистему управління фінансами страхових компаній, оскільки від того наскільки чітко та своєчасно здійснюється

моніторинг та визначається ефективність реалізованих заходів буде залежати можливість досягнення бажаного результату. А у разі необхідності ще й розробка коригуючих заходів для досягнення мети управління.

Система управління фінансами страхових компаній наведена на рисунку 1.4

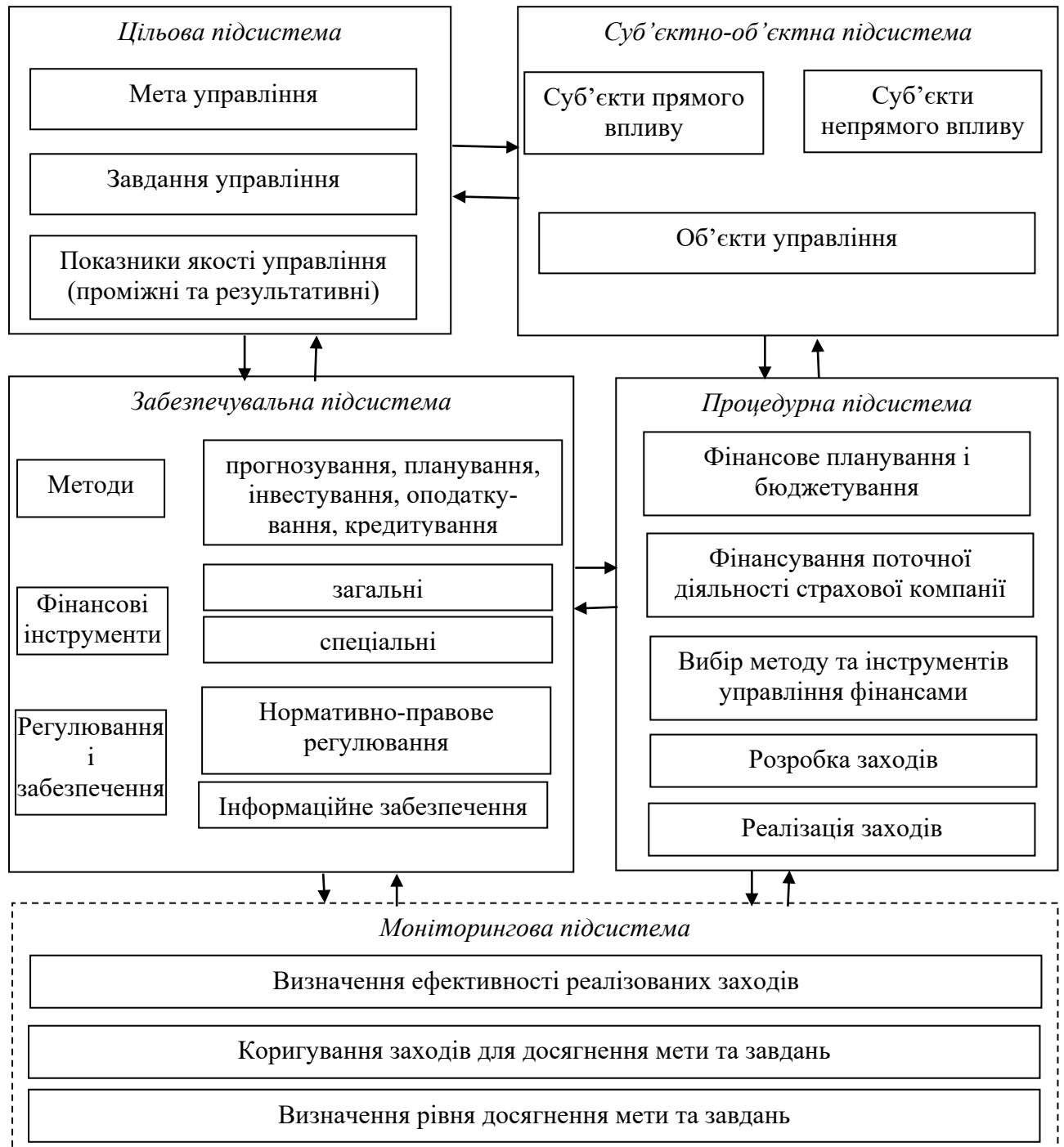

Рисунок 1.4 – Система управління фінансами страхових компаній

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Запропонована система управління фінансами, яка складається із п'яти взаємопов'язаних підсистем (цільової, суб'єктно-об'єктної, забезпечувальної, процедурної, моніторингової) дозволить страховій компанії швидко реагувати та зміни як на страховому ринку так і в економіці країни та залишатися фінансово стійкою та платоспроможною, що особливо актуально в сучасних умовах ведення бізнесу.

Таким чином, система управління фінансами страхових компаній є важливою складовою загальної системи управління та проявляється в узгодженій послідовності дій з вибору найоптимальніших варіантів розвитку страхової (перестрахової), фінансової та інвестиційної діяльності.

2 Аналітичні аспекти управління фінансами страхових компаній

2.1 Аналіз сучасного стану розвитку страхового ринку в Україні

В сучасних умовах бізнес-середовище характеризується ризиками внутрішнього та зовнішнього характеру. Мінімізація негативного прояву ризиків можлива за рахунок використання такого сучасного інструменту як страхування, що забезпечує захист майнових інтересів фізичних та юридичних осіб у разі настання страхових випадків. Крім того, за допомогою страхових компаній відбувається акумуляція грошових коштів, які сплачуються страхувальниками у вигляді страхових премій та їх перетворення у інвестиційний капітал, який стимулює розвиток національної економіки та зменшує навантаження на державний бюджет.

В умовах глобалізації, трансформації та поступової інтеграції нашої країни до Європейського Співтовариства роль та значення страхового ринку як стабілізатора та індикатора розвитку економіки зростає. Проте, продовж останніх років розвиток вітчизняного страхового ринку стримувалися політичною нестабільністю в країні; застарілим страховим законодавством, жорсткими обмеженнями, які були спричинені пандемією коронавірусної інфекції; нестабільністю міжнародного страхового та фінансового ринків. З настанням 2022 року кризові прояви на страховому ринку значно поглибилися, що спричинено повномасштабним вторгненням росії на територію України, веденням воєнного стану та окупацією частини території країни. В таких умовах страховий ринок України має досить обмежені можливості для сталого розвитку.

Сьогодні страховий ринок України характеризується суттєвим скороченням кількості страхових компаній (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Кількість страхових компаній, які функціонують на страховому ринку України у 2020-2022 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-) , одиниць		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Кількість зареєстрованих страхових компаній, на кінець періоду, одиниць, із них:	210	155	128	-55	-27	-26,19	-17,42
компанії зі страхування життя, од.	20	13	12	-7	-1	-35,00	-7,69
компанії, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя, од.	190	142	116	-48	-26	-25,26	-18,31

Протягом 2019-2022 р. кількість страхових компаній на ринку зменшилась на 40 %, що свідчить про складні умови функціонування та посилення нагляду з боку регулятора. Так, у 2021 році загальна кількість страхових компаній склала 155 одиниць, що на 26,19 % або на 55 компаній менше, ніж у 2020 році. Кількість страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2021 році склала 142 одиниці, що на 25,26 % або на 48 страховиків менше, ніж у 2020 році. Лайфових страховиків у 2021 році було 13, що на 35% менше, ніж у 2020 році.

У 2022 році загальна кількість страхових компаній склала 128 одиниць, що на 17,42 % або на 27 компаній менше, ніж у 2021 році. Кількість страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2022 році склала 116 одиниці, що на 18,31 % або на 26 страховиків менше, ніж у 2021 році. Лайфових страховиків у 2022 році функціонувало 12, що на 7,69 % менше, ніж у 2021 році.

Не зважаючи на скорочення кількості страхових компаній, які функціонують на ринку, ті страховики, які змогли вистояти та продовжують свою діяльність, нарощують капіталізацію ринку. Так, у 2019 році на одну страхову компанію припадало 274,1 млн грн активів, у 2021 р. – 410,5 млн грн активів, а у 2022 р. – 549,5 млн грн активів. Проте, варто зазначити, що більш розгорнуті показники розвитку вітчизняного страхового ринку протягом 2019-2022 років показують нестійку суперечливу динаміку (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Основні показники розвитку страхового ринку України у 2020-2022 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Кількість укладених договорів страхування, за період, тис. одиниць	120576,8	131561,9	88003	10985,1	-43558,9	9,11	-33,11
Активи за балансом	64920,2	64209,2	70298,3	-711	6089,1	-1,10	9,48
Обсяг сплачених статутних капіталів	9748,1	7923,7	6716,8	-1824,4	-1206,9	-18,72	-15,23
Сформовані страхові резерви	34193,0	36555,7	41000,6	2362,7	4444,9	6,91	12,16
Валові страхові премії, з них:	45175,9	49708,0	39661,8	4532,1	-10046,2	10,03	-20,21
від страховальників – фізичних осіб	22568,0	27912,0	24551,6	5344	-3360,4	23,68	-12,04
від перестраховальників	4201,8	1890,6	1131,6	-2311,2	-759	-55,00	-40,15
Валові страхові виплати, з них:	14853,6	17958,3	13001,4	3104,7	-4956,9	20,90	-27,60
страховальникам – фізичним особам	6914,4	8919,7	7028,5	2005,3	-1891,2	29,00	-21,20
перестраховальникам	453,0	341,1	176,8	-111,9	-164,3	-24,70	-48,17
Рівень валових виплат, відсотки	32,9	36,1	32,8	3,2	-3,3	9,73	-9,14
Чисті страхові премії (валові страхові премії за мінусом частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам-резидентам)	41163,8	45987,3	38515,0	4823,5	-7472,3	11,72	-16,25
Чисті страхові виплати (валові страхові виплати за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами)	14411,6	17671,0	12810,9	3259,4	-4860,1	22,62	-27,50
Рівень чистих виплат, відсотки	35,0	38,4	33,3	3,4	-5,1	9,71	-13,28
Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, із них:	8487,4	8623,0	4250,7	135,6	-4372,3	1,60	-50,71
перестраховикам-нерезидентам	3652,6	4902,3	3103,9	1249,7	-1798,4	34,21	-36,68

Джерело: складено за даними Національного банку України

На основі проведених розрахунків відмітимо, що кількість укладених договорів страхування у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зросла на 9,11 % і склала 131561,9 тис. одиниць, а у 2022 році їх кількість, у порівнянні з 2021 роком зменшилася на 33,11 % і склала 88003 тис. одиниць. Таке суттєве

зменшення кількості укладених договорів страхування продиктоване суттєвим зменшенням доходів фізичних та юридичних осіб, втратою стабільних джерел доходів, виїздом за кордон значної частини населення.

Загальний обсяг активів у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зменшився на 1,1 % і склав 64209,2 млн грн, а у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 9,48 % і склав 70298,3 млн грн. Це один із небагатьох показників, які у 2022 році мали позитивну динаміку у порівнянні з минулими роками.

Обсяг сплачених статурних капіталів у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зменшився на 18,72 % і склав 7923,7 млн грн, а у 2022 році обсяг сплачених статурних капіталів, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 15,23 % і склав 6716,8 млн грн.

Обсяг сформованих страхових резервів у 2020 році склав 34193 млн грн. У 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 6,91 % і склав 36555,7 млн грн. Також варто зазначити, що за даними Національного банку України [25] 7 страхових компаній, на які припадає частка страхового ринку у розмірі 8,9 %, мали значні проблеми із виконанням нормативів страхових резервів. У 2022 році не зважаючи на зменшення кількості укладених договорів та їх вартості обсяг страхових резервів, у порівнянні з 2021 роком зріс на 12,16 % або на 4444,9 млн грн і склав 41000,6 млн грн. Збільшення обсягу резервів є позитивною тенденцією, оскільки страхові компанії матимуть змогу виплачувати страхові відшкодування з урахуванням складної економічної ситуації та збільшенням кількості страхових випадків. Проте, доцільно зазначити, що за даними Національного банку України [25] 25 страхових компаній, на які припадає частка страхового ринку у розмірі 10,5 %, мають значні проблеми із виконанням нормативів страхових резервів. Дана тенденція свідчить про неефективну систему управління фінансами страхових компаній.

Валові страхові премії у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зросли на 10,03 % і склали 49708 млн грн, а у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 20,21 % і склав 39661,8 млн грн.

Валові страхові премії, які надійшли від фізичних осіб страхувальників у 2020 році становили 22568 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зріс на 23,68 % і склав 27912 млн грн, а у 2022 році обсяг валових страхових премій, які надійшли від фізичних осіб страхувальників, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 12,04 % і склав 24551,6 млн грн.

Валові страхові премії, які надійшли від перестраховальників у 2020 році становили 4201,8 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зменшився на 55 % і склав 1890,6 млн грн, а у 2022 році обсяг валових страхових премій, які надійшли від перестраховальників, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 40,15 % і склав 1131,6 млн грн.

Валові страхові премії, які надійшли від юридичних осіб страхувальників у 2020 році становили 18406,1 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зріс на 8,15 % і склав 19905,4 млн грн, а у 2022 році обсяг валових страхових премій, які надійшли від юридичних осіб страхувальників, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 29,77 % і склав 13978,6 млн грн (рисунок 2.1).

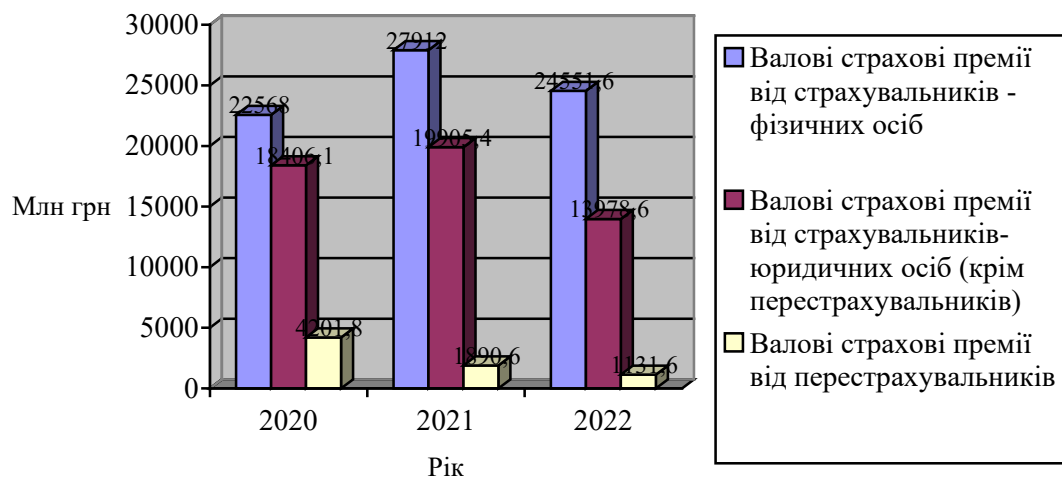

Рисунок 2.1 – Динаміка валових надходження страхових платежів (премій, внесків) у розрізі категорії страхувальників у 2020-2022 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.2

Валові страхові виплати у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зросли на 20,9 % і склали 17958,3 млн грн, а у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 27,6 % і склав 13001,4 млн грн.

Валові страхові виплати страхувальникам – фізичним особам у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, зріс на 29 % і склав 8919,7 млн грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, їх обсяг зменшився на 21,2 % і склав 7028,5 млн грн.

Валові страхові виплати перестраховальникам 2020 році становили 453 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зменшився на 24,7 % і склав 341,1 млн грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, їх обсяг зменшився на 48,17 % і склав 176,8 млн грн.

Валові страхові виплати страхувальникам – юридичним особам у 2020 році становили 7486,2 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зріс на 16,18 % і склав 8697,5 млн грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, їх обсяг зменшився на 33,36 % і склав 5796,1 млн грн (рисунок 2.2).

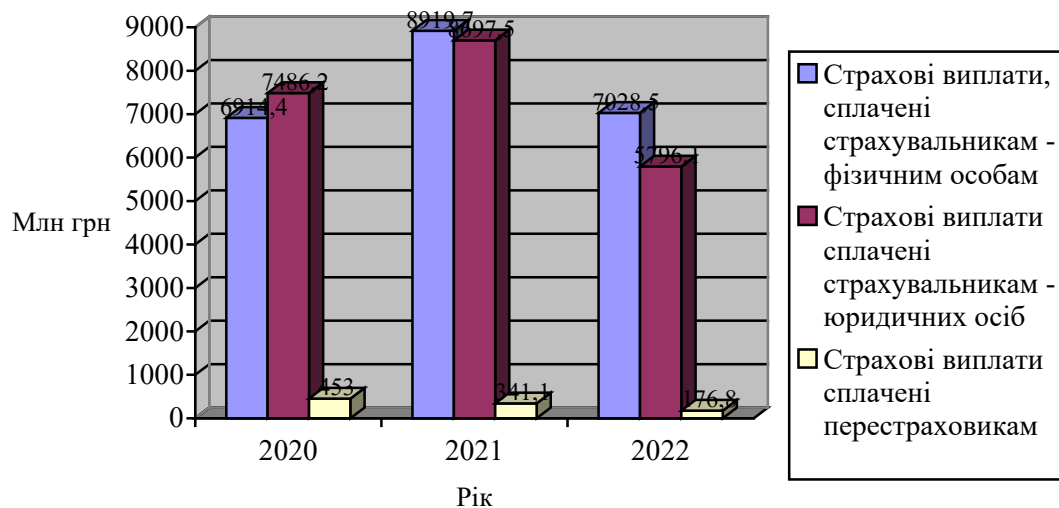

Рисунок 2.2 – Динаміка страхових виплат у розрізі категорії страхувальників у 2020-2022 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.2

Рівень валових виплат у 2020 році становив 32,9 %, у 2021 році – 36,1 %, а у 2022 році – 32,8 %, що є найменшим показником у аналізованому періоді.

Чисті страхові премії, які розраховуються як валові страхові премії за мінусом частки страхових премій, які сплачуються перестраховикам-резидентам у 2020 році становили 41163,8 млн грн, у 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком зріс на 11,72 % і склав 45987,3 млн грн. У 2022 році спостерігалось скорочення чистих страхових премій, у порівнянні з 2021 роком, на 16,25 %.

Чисті страхові виплати які розраховуються як валові страхові виплати за мінусом частки страхових виплат, які компенсовані перестраховиками-резидентами у 2020 році становили 14411,6 млн грн, у 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком зріс на 22,62 % і склав 17671 млн грн. У 2022 році спостерігалось скорочення чистих страхових виплат, у порівнянні з 2021 роком, на 27,5 % (рисунок 2.3).

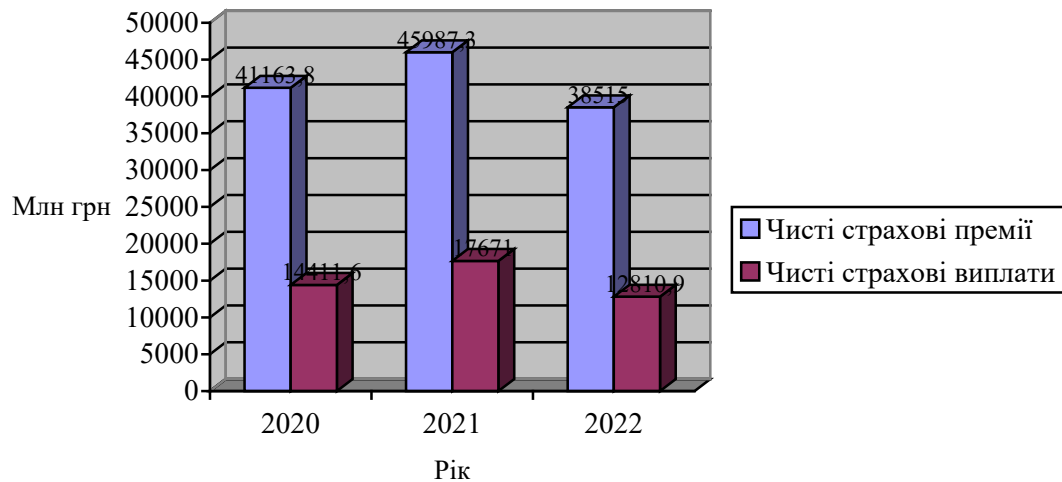

Рисунок 2.3 – Динаміка чистих страхових виплат та чистих страхових премій у 2020-2022 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.2

Рівень чистих страхових виплат у 2020 році становив 35 %, у 2021 році – 38,4 %, а у 2022 році – 33,3 %, що є найменшим показником у аналізованому періоді.

Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам у 2020 році становив 8487,4 млн грн. У 2021 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2020 року їх обсяг зріс на 1,6 % і склав 8623 млн грн. У 2022 році обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 50,71 %.

Обсяг страхових платежів, належних перестраховикам-нерезидентам у 2020 році становив 3652,6 млн грн. У 2021 році, в порівнянні з аналогічним періодом 2020 року їх обсяг зріс на 34,21 % і склав 4902,3 млн грн. У 2022 році обсяг страхових платежів, належних перестраховикам, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 36,68 %.

Таке суттєве падіння ринку перестраховування було спричинено тим, що у зв'язку із ведення повномасштабної війни значна частина іноземних перестрахових компаній покинула страховий ринок України. До прикладу, американська компанія Gen Re, яка являється одним із найвпливовіших та найбільших у світі гравців ринку перестраховування, практично в один день розірвала угоди з українськими страховими компаніями посилаючись на воєнні ризики. Також у 2022 році Національний банк України ввів жорсткі обмеження на купівлю іноземної валюти та здійснення транскордонних переказів, це стосувалося і переказів на користь перестраховиків – нерезидентів (Постанова №18). Тобто, вітчизняні страхові компанії не мали змогу виконувати свої платіжні зобов'язання перед іноземними партнерами за перестраховими договорами і автоматично ці договори були призупинені. Лише у лютому 2023 року НБУ переглянув механізм та умови для здійснення платежів за договорами перестраховування з нерезидентами. Так, щоб мати змогу здійснювати платежі на користь перестраховика-нерезидента за переважною більшістю видів страхування, страхова компанія зобов'язана бути внесеною до спеціального реєстру, який формується регулятором та розміщується на Інтернет-сторінці НБУ. Проте, за такими видами перестраховування як перестраховування іноземним ядерним пулам, міжнародне страхування «Зелена картка», за тими що, стосуються страхування авіаційних ризиків,

телекомунікаційних мереж і телекомунікаційної інфраструктури страховим компаніям не потрібно подавати заявки на внесення до реєстру.

Дослідивши загальні показники розвитку страхового ринку України проаналізуємо фінансові результати діяльності страхових компаній протягом 2020-2022 років (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Фінансові результати діяльності страхових компаній у 2020-2022 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Результат основної діяльності	844,3	1476,2	1506,2	631,9	30	74,84	2,03
Результат фінансових операцій	2957,6	2779,3	3743,0	-178,3	963,7	-6,03	34,67
у тому числі від участі в капіталі	19,7	-24,9	17,2	-44,6	42,1	-226,40	169,08
Результат іншої звичайної діяльності	96,9	-579,8	167,9	-676,7	747,7	-698,35	-128,96
Податок на прибуток від звичайної діяльності	1665,8	1686,2	1887,1	20,4	200,9	1,22	11,91
у тому числі на валові доходи від діяльності з видів страхування, інших, ніж страхування життя	1020,1	1184,2	1038,9	164,1	-145,3	16,09	-12,27
на валові доходи від діяльності із страхування життя	127,2	118,7	172,5	-8,5	53,8	-6,68	45,32
на операції з перестраховиками - нерезидентами	0,7	0,7	0,4	0	-0,3	0	-42,86
Чистий:							
Прибуток	2869,7	1949,3	4005,4	-920,4	2056,1	-32,07	105,48
Збиток	512,3	412,1	648,8	-100,2	236,7	-19,56	57,44

Джерело: складено за даними Національного банку України

На основі проведених розрахунків відмітимо, що протягом аналізованого періоду фінансовий результат від основної діяльності страхових компаній мав тенденцію до зростання. Так, у 2021 році, у порівнянні з 2020 року, його розмір зріс на 74,84 % і склав 1476,2 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, його обсяг зріс на 2,03 % і склав 1506,2 млн грн (рисунок 2.4). Не зважаю на те, що відсоток зростання фінансових результатів від основної діяльності є

невисоким, проте це є дуже позитивною тенденцією зважаючи на складний рік, перший рік повномасштабного вторгнення.

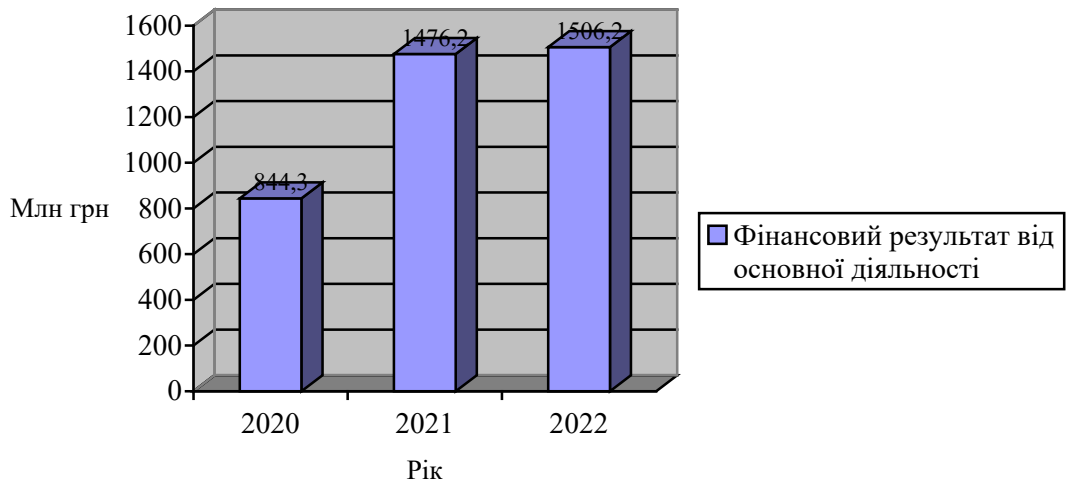

Рисунок 2.4 – Динаміка фінансових результатів від основної діяльності у 2020-2022 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.3

Результат від фінансових операцій у 2021 році склав 2779,3 млн грн, що на 6,03 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, його обсяг зріс на 34,67 % і склав 3743 млн грн.

Результат іншої звичайної діяльності у 2021 році був від'ємним, тобто страхові компанії отримали збитки, розмір яких становив 579,8 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком фінансовий результат від іншої звичайної діяльності склав 167,9 млн грн.

Страхові компанії у 2020 році сплатили податків на прибуток на суму 1665,8 млн грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, обсяг сплачених податків на прибуток страховиками зріс на 1,22 % і склав 1686,2 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг сплачених податків на прибуток страховиками зріс на 11,91 % і склав 1887,1 млн грн.

Страхові компанії у 2020 році отримали прибутків на суму 2869,7 млн грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, обсяг чистого прибутку зменшився на 32,07 % і склав 1949,3 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг

чистого прибутку отриманого страховиками зріс на 105,48 % і склав 4005,4 млн грн.

Страхові компанії у 2020 році отримали збитків на суму 512,3 млн грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, обсяг збитку зменшився на 19,56 % і склав 412,1 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг збитку отриманого страховиками зріс на 57,44 % і склав 648,8 млн грн.

Таким чином, на основі проведеного аналізу відмітимо, що протягом аналізованого періоду страховий ринок показував суперечливі показники. Так, у 2021 році страхові компанії значно покращили свої результати у порівнянні із роками жорстких карантинних обмежень, переорієнтувалися та модернізували страхові продукти і канали їх продажів. 2022 рік став роком потрясінь. Основні показники функціонування страхового ринку значно погіршилися. Так відбулося значне зменшення попиту на страхові продукти, спостерігався відтік страхувальників, припинення значної частини договорів та протермінування платежів за діючими договорами, відбулося скорочення операцій перестраховання та вихід частин перестраховиків-нерезидентів з українського ринку. Не зважаючи на те, що найбільші вітчизняні страхові компанії з початку війни підтвердили чинність договорів страхування та продовжували виконувати свої зобов'язання, проте страхові випадки, які спричинені воєнними діями не покривалися класичними договорами. Протягом 2022 року кількість страхових компаній, які працюють на ринку страхування життя зменшилась на 1 страховика, а кількість страхових компаній, які займаються іншими видами страхування, ніж страхування життя на 27 страховиків.

Втім, у другій половині 2022 року, страховий ринок трохи стабілізувався, страхові компанії почали пропонувати страхові продукти із частковим покриттям воєнних ризиків з метою збереження клієнтської бази, спростили процедуру врегулювання страхових випадків, шляхом використання в переважній більшості електронних документів та копій документів. Національний банк України розробив механізми та створив умови для здійснення платежів за договорами перестраховання з нерезидентами.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

ПрАТ «Страхова компанія «Перша» була створена 24 вересня 2001 року. Страхова компанія отримала 28 ліцензій на здійснення добровільних та обов'язкових видів страхування. На основі одержаних ліцензій страхова компанія розробила понад 65 страхових продуктів, що дає змогу їй працювати у всіх галузях страхового ринку, а саме реалізувати страхові продукти у сфері особистого, майнове страхування та страхування відповідальності.

ПрАТ «Страхова компанія «Перша» є членом:

- Моторного (транспортного) страхового Бюро України (повне членство);
- Ядерного страхового пулу України;
- Київської Торгово-Промислової Палати.

Страхова компанія стабільно працює на страховому ринку. За весь час роботи страхової компанії до неї не порушувалися провадження у справі про банкрутство, не застосовувалися процедура санації та не приймалися рішення про ліквідацію.

Надійність страхової компанії гарантується не тільки стабільними показниками діяльності та бездоганною діловою репутацією, але також співпрацею з кращими міжнародними перестраховальними компаніями.

ПрАТ «Страхова компанія «Перша» входить до числа найбільших операторів страхового ринку України. Завдяки розгалуженій регіональній мережі, страхова компанія представлена в усіх регіонах України.

Страхова компанія пропонує зручні форми співпраці для страхувальників. Так, ПрАТ «Страхова компанія «Перша», у межах чинного страхового законодавства, здійснює оформлення договори страхування в електронному вигляді та є членом системи «Прямого врегулювання» збитків за обов'язковим страхуванням відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Проаналізуємо обсяг та структуру активів страхової компанії у 2020–2022 роках (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та структури активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2020–2022 роки

Актив	Рік			Частка в структурі,%			Відхилення, в.п.	
	2020, тис. грн	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021/ 2020р.	2022/ 2021р.
Необоротні активи								
Нематеріальні активи	376	1702	868	0,05	0,22	0,10	0,17	-0,12
Основні засоби	78221	91992	112388	10,28	11,71	12,53	1,42	0,82
Інвестиційна нерухомість	11279	10066	11586	1,48	1,28	1,29	-0,20	0,01
Інші фінансові інвестиції	15869	19860	21514	2,09	2,53	2,40	0,44	-0,13
Відстрочені аквізиційні витрати	0	13088	0	0,00	1,67	0,00	1,67	-1,67
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	4697	60318	46717	0,62	7,68	5,21	7,06	-2,47
Усього необоротних активів	160442	197026	193073	21,10	25,07	21,52	3,98	-3,55
Оборотні активи								
Запаси	1227	1086	890	0,16	0,14	0,10	-0,02	-0,04
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	28269	27298	37616	3,72	3,47	4,19	-0,24	0,72
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	13937	5769	6454	1,83	0,73	0,72	-1,10	-0,01
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1093	903	794	0,14	0,11	0,09	-0,03	-0,03
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	2047	1725	3368	0,27	0,22	0,38	-0,05	0,16
Інша поточна дебіторська заборгованість	7373	17051	12822	0,97	2,17	1,43	1,20	-0,74
Поточні фінансові інвестиції		7717	221199	0,00	0,98	24,66	0,98	23,68
Гроші та їх еквіваленти:	318945	313365	212068	41,94	39,88	23,64	-2,06	-16,24
Готівка	66	53	0	0,01	0,01	0,00	0,00	-0,01
Рахунки в банках	318879	313312	212068	41,93	39,87	23,64	-2,06	-16,23
Витрати майбутніх періодів	74	7	5	0,01	0,0001	0,0001	-0,01	0
Частка перестраховика у страхових резервах	227135	213896	208806	29,86	27,22	23,28	-2,65	-3,94
Усього оборотні активи	600100	588817	704022	78,90	74,93	78,48	-3,98	3,55
Усього активи	760542	785843	897095	100	100	100	0	0

Джерело : побудовано та пороховано за даними [46,47,48]

На основі проведеного аналізу відмітимо, що у 2020 році найбільшу питому вагу у структурі активів страхової компанії займали грошові кошти та їх еквіваленти, частка яких склала 41,94 %. Також досить значною була частка перестраховика у страхових резервах, яка становила 29,86 %. Питома вага

основних засобів страхової компанії становила 10,28 %. Решта статей не займали значної питомої ваги та не здійснювали суттєвого впливу на структуру активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша». В цілому, у структурі активу балансу переважали оборотні активи, частка яких склала 78,9 %. Питома вага необоротних активів становила 21,1 %.

У 2021 році у структурі активів страхової компанії переважали грошові кошти та їх еквіваленти, частка яких склала 39,88 %, що на 2,06 в.п. менше, ніж у 2020 року. Також досить значною була частка перестраховика у страхових резервах, яка становила 27,22 %, що на 2,65 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага основних засобів страхової компанії становила 11,71 %, що на 1,42 в.п. більше, ніж у 2020 році. Частка залишку коштів у централізованих страхових резервних фондах склала 7,68 %, що на 7,06 в.п. більше, ніж у 2020 році. Решта статей не займали значної питомої ваги та не здійснювали суттєвого впливу на структуру активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша». В цілому, у структурі активу балансу переважали оборотні активи, частка яких склала 74,93 %, що на 3,98 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага необоротних активів становила 25,07 %.

У 2022 році у структурі активів страхової компанії найбільшу питому вагу займали поточні фінансові інвестиції, частка яких склала 24,66 %, що на 23,68 в.п. більше, ніж у 2021 році. Також досить значною була частка грошових коштів та їх еквівалентів, частка яких склала 23,28 %, що на 3,94 в.п. менше, ніж у 2021 року. Частка перестраховика у страхових резервах становила 23,28 %, що на 3,94 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага основних засобів страхової компанії становила 12,53 %, що на 0,82 в.п. більше, ніж у 2021 році. Частка залишку коштів у централізованих страхових резервних фондах склала 5,21 %, що на 2,47 в.п. менше, ніж у 2021 році. Решта статей не займали значної питомої ваги та не здійснювали суттєвого впливу на структуру активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша». В цілому, у структурі активу балансу переважали оборотні активи, частка яких склала 78,48 %, що на 3,55 в.п. більше, ніж у 2021 році. Питома вага необоротних активів становила 21,52 %.

Визначивши структуру активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» проаналізуємо обсяг та динаміку активів страхової компанії у 2020-2022 роках (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка активу балансу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021
Необоротні активи							
Нематеріальні активи	376	1702	868	1326	-834	352,66	-49,00
Основні засоби	78221	91992	112388	13771	20396	17,61	22,17
Інвестиційна нерухомість	11279	10066	11586	-1213	1520	-10,75	15,10
Інші фінансові інвестиції	15869	19860	21514	3991	1654	25,15	8,33
Відстрочені аквізиційні витрати	0	13088	0	13088	-13088	0	-100,00
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	4697	60318	46717	55621	-13601	1184,18	-22,55
Усього необоротних активів	160442	197026	193073	36584	-3953	22,80	-2,01
Оборотні активи							
Запаси	1227	1086	890	-141	-196	-11,49	-18,05
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	28269	27298	37616	-971	10318	-3,43	37,80
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	13937	5769	6454	-8168	685	-58,61	11,87
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1093	903	794	-190	-109	-17,38	-12,07
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	2047	1725	3368	-322	1643	-15,73	95,25
Інша поточна дебіторська заборгованість	7373	17051	12822	9678	-4229	131,26	-24,80
Поточні фінансові інвестиції		7717	221199	7717	213482		2766,4
Гроші та їх еквіваленти:	318945	313365	212068	-5580	-101297	-1,75	-32,33
Готівка	66	53	0	-13	-53	-19,70	-100
Рахунки в банках	318879	313312	212068	-5567	-101244	-1,75	-32,31
Витрати майбутніх періодів	74	7	5	-67	-2	-90,54	-28,57
Частка перестраховика у страхових резервах	227135	213896	208806	-13239	-5090	-5,83	-2,38
Усього оборотні активи	600100	588817	704022	-11283	115205	-1,88	19,57
Усього активи	760542	785843	897095	25301	111252	3,33	14,16

Джерело : побудовано та пораховано за даними [38,39,40]

На основі проведеного аналізу відмітимо, що у 2021 році нематеріальні активи страхової компанії склали 1702 тис. грн, що на 352,66 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 49 % і склав 868 тис. грн.

Основні засоби страхової протягом аналізованого періоду зростали і у 2021 році склали 91992 тис. грн, що на 17,61 % більше, ніж у 2020 році. А у 2022 році їх обсяг зріс на 22,17 %, у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року і склав 112388 тис. грн.

Інвестиційна нерухомість у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зменшилася на 10,75 % і склала 10066 тис. грн. У 2022 році вартість інвестиційної нерухомості зросла на 15,1 %, у порівнянні з 2021 роком і склала 11586 тис. грн.

Вартість інших фінансових інвестицій у 2020-2022 роках мала тенденції до зростання. Так, у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком її вартість зросла на 25,15 % і склала 19860 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком вартість інших фінансових інвестицій зросла на 8,33 % і склала 21514 тис. грн.

Відстрочені аквізиційні витрати були присутні в балансі лише в 2021 році, вартістю 13088 тис. грн.

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, суттєво зріс, саме на 1184 % і склав 60318 тис. грн. У 2022 році його обсяг, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 22,55 % і склав 46717 тис. грн.

Загальний обсяг необоротних активів страхової компанії у 2021 році склав 197026 тис. грн, що на 22,8 % більше, ніж у аналогічному періоді 2020 року. У 2022 році обсяг необоротних активів зменшився на 2,01 % і склав 193073 тис. грн.

Протягом 2020-2022 року обсяг запасів страхової компанії мав тенденцію до зменшення. Так, у 2021 році запаси зменшилися на 11,49 %, у порівнянні з 2020 роком і склали 1086 тис. грн. У 2022 році їх обсяг зменшився, у порівнянні з 2021 роком на 18,05 % і склав 890 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зменшилася на 3,43 % і склала 27298 тис. грн, що свідчить про покращення платоспроможності страхувальників та зменшення відтермінування за страховими внесками. У 2022 році обсяг дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, у порівнянні з 2021 роком зріс на 37,8 %, і склав 37616 тис. грн, що спричинено зменшенням платоспроможності страхувальників та суттєвим зростанням кількості заявок на відтермінування страхових платежів.

Дебіторська заборгованість за виданими авансами у 2021 році, у порівнянні з минулим 2020 роком, зменшилася на 58,61 % і склала 5769 тис. грн. У 2022 році її обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 11,87 % і склав 6454 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом ПрАТ «Страхова компанія «Перша» протягом аналізованого періоду мала тенденції до зменшення. Так, у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком її обсяг зменшився на 17,38 % і склав 903 тис. грн. У 2022 році її обсяг склав 794 тис. грн, що на 12,07 % менше, ніж у 2021 році.

Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів у 2021 році, у порівнянні з минулим 2020 роком, зменшилася на 15,73 % і склала 1725 тис. грн. У 2022 році її обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 95,25 % і склав 3368 тис. грн.

Інша поточна дебіторська заборгованість у 2021 році, у порівнянні з минулим 2020 роком, зросла на 131,26 % і склала 17051 тис. грн. У 2022 році її обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 24,8 % і склав 12822 тис. грн.

Поточні фінансові інвестиції ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році склали 7717 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, їх обсяг суттєво зріс, а саме на 2766,4 % і склав 221199 тис. грн.

Грошові кошти та їх еквіваленти у 2021 році склали 313365 тис. грн, що на 1,75 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг

грошових коштів та їх еквівалентів страхової компанії зменшився на 32,33 % і склав 212068 тис. грн (рисунок 2.5).

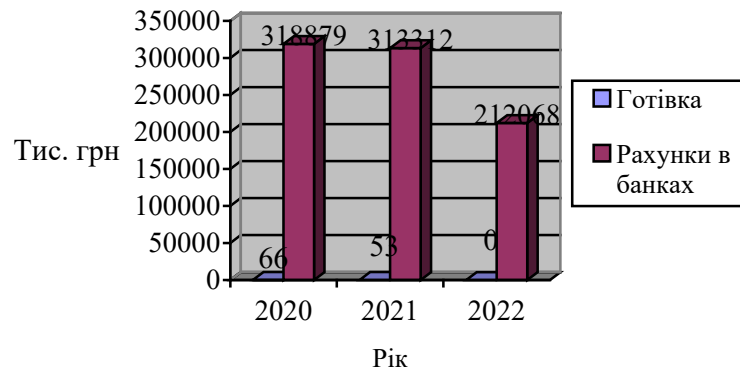

Рисунок 2.5 – Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках у розрізі складових
Джерело: побудовано за даними таблиці 2.5

Витрати майбутніх періодів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, зменшилися на 90,54 % і склали 7 тис. грн. У 2022 році їх обсяг склав 5 тис. грн, що на 28,57 % менше, ніж у 2021 році.

Частка перестраховика у страхових резервах ПрАТ «Страхова компанія «Перша» протягом аналізованого періоду мала тенденції до зменшення. Так, у 2021 році, у порівнянні з минулим 2020 роком частка перестраховика у страхових резервах компанії скоротилася на 5,83 % і склала 213896 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, частка перестраховика у страхових резервах компанії ще зменшилася на 2,38 % і склала 208806 тис. грн (рисунок 2.6).

Загальний обсяг оборотних активів страхової компанії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зменшився на 1,88 % і склав 588817 тис. грн. У 2022 році загальний обсяг оборотних активів, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 19,57 % і склав 704022 тис. грн.

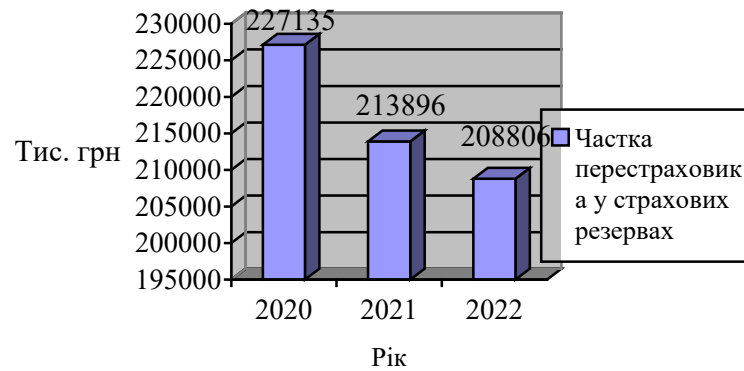

Рисунок 2.6 – Динаміка частки перестраховика ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.5

Загальний обсяг активів страхової компанії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зріс на 3,33 % і склав 785843 тис. грн. У 2022 році загальний обсяг оборотних активів, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 14,16 % і склав 897095 тис. грн (рисунок 2.7).

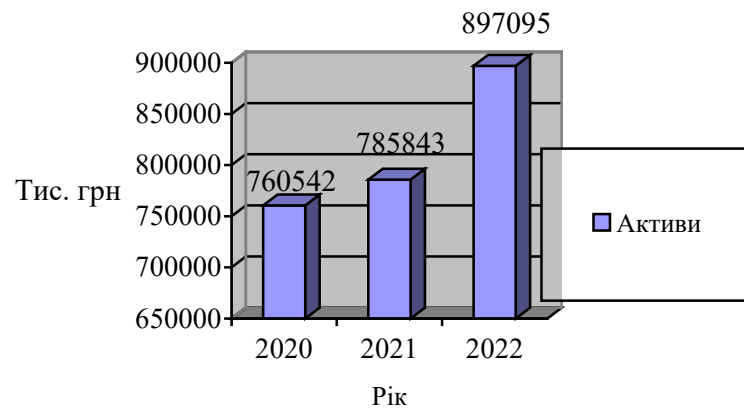

Рисунок 2.7 – Динаміка активів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.5

Проаналізувавши структуру та динаміку активи ПрАТ «Страхова компанія «Перша» дослідимо структуру та зміни складових капіталу страхової компанії у 2020-2022 роках.

Структуру капіталу Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках наведена у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Структура капіталу Приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Стаття	Роки, тис. грн			Частка в структурі,%			Відхилення, %	
	2020	2021	2022	2020р.	2021р.	2022р.	2021/ 2020р.	2022/ 2021р.
Статутний капітал	60000	60000	60000	7,89	7,64	6,69	-0,25	-0,95
Капітал у дооцінках	47631	46634	63148	6,26	5,93	7,04	-0,33	1,10
Резервний капітал	4323	5380	5660	0,57	0,68	0,63	0,12	-0,05
Нерозподілений прибуток	10850	108	14930	1,43	0,01	1,66	-1,41	1,65
Інші резерви	13771	37610	28101	1,81	4,79	3,13	2,98	-1,65
Усього власний капітал	136575	149732	171839	17,96	19,05	19,16	1,10	0,10
Довгострокові забезпечення	2528	2 655	2 155	0,33	0,34	0,24	0,01	-0,10
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	2528	2 655	2 155	0,33	0,34	0,24	0,01	-0,10
Страхові резерви	571085	571739	646766	75,09	72,75	72,10	-2,33	-0,66
Усього довгострокових зобов'язань і забезпечень	573613	574394	648921	75,42	73,09	72,34	-2,33	-0,76
Поточна кредиторська заборгованість:								
з бюджетом	4533	5259	4797	0,60	0,67	0,53	0,07	-0,13
зі страхування	297	293	254	0,04	0,04	0,03	0,00	-0,01
з оплати праці	1051	1012	1100	0,14	0,13	0,12	-0,01	-0,01
одержаними авансами	6085	10062	9227	0,80	1,28	1,03	0,48	-0,25
за страховою діяльністю	33863	43827	59520	4,45	5,58	6,63	1,12	1,06
Поточні забезпечення	3658			0,48	0,00	0,00	-0,48	0,00
Інші поточні зобов'язання	868	1264	1437	0,11	0,16	0,16	0,05	0,00
Усього поточних зобов'язань	50354	61717	76335	6,62	7,85	8,51	1,23	0,66
Баланс	760542	785843	897095	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00

Джерело : побудовано та пороховано за даними [38,39,40]

На основі проведених розрахунків відмітимо, що у 2020 році найбільшу питому вагу у структурі капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» займали страхові резерви, частка яких становила 75,09 %. Питома вага статутного капіталу страховика становила 7,89 %. Частка капіталу у дооцінках ПрАТ «Страхова компанія «Перша» складала 6,26 %. Питома вага поточної кредиторської заборгованості за страховою діяльністю становила 4,45 %. Решта статей пасиву балансу мали не значний вплив на структуру капіталу страхової компанії. У загальній структурі капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» переважав позиковий капітал, частка якого склала 82,04 %. При чому, у структурі позикового капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» переважали довгострокові зобов'язання та забезпечення, частка яких у загальній структурі капіталу становила 75,42 %. Питома вага власного капіталу страхової компанії складала 17,96 %.

У 2021 році найбільшу питому вагу у структурі капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» займали страхові резерви, частка яких становила 72,75 %, що на 2,33 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага статутного капіталу страховика становила 7,64 %, що на 0,25 в.п. менше, ніж у 2020 році. Частка капіталу у дооцінках складала 5,93 %, що на 0,33 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага поточної кредиторської заборгованості за страховою діяльністю ПрАТ «Страхова компанія «Перша» становила 5,58 %, що на 1,12 в.п. більше, ніж у 2020 році. Частка інших резервів склала 4,79 %, що на 2,98 в.п. більше, ніж у 2020 році. Решта статей пасиву балансу мали не значний вплив на структуру капіталу страхової компанії. У загальній структурі капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» переважав позиковий капітал, частка якого склала 80,95 %, що на 1,1 в.п. менше, ніж у 2020 році. При чому, у структурі позикового капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» переважали довгострокові зобов'язання та забезпечення, частка яких у загальній структурі капіталу становила 73,09 %, що на 2,33 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага власного капіталу страхової компанії складала 19,05 %.

У 2022 році найбільшу питому вагу у структурі капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» займали страхові резерви, частка яких становила 72,1 %, що на 0,66 в.п. менше, ніж у 2021 році. Питома вага статутного капіталу страховика становила 6,69 %, що на 0,95 в.п. менше, ніж у 2021 році. Частка капіталу у дооцінках складала 7,04 %, що на 1,1 в.п. більше, ніж у 2021 році. Питома вага поточної кредиторської заборгованості за страховою діяльністю становила 6,63 %, що на 1,06 в.п. більше, ніж у 2021 році. Частка інших резервів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» склала 3,13 %, що на 1,65 в.п. менше, ніж у 2021 році. Решта статей пасиву балансу мали незначний вплив на структуру капіталу страхової компанії. У загальній структурі капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» переважав позиковий капітал, частка якого склала 80,84 %, що на 0,1 в.п. менше, ніж у 2021 році. При чому, у структурі позикового капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» переважали довгострокові зобов'язання та забезпечення, частка яких у загальній структурі капіталу становила 72,34 %, що на 0,76 в.п. менше, ніж у 2021 році. Питома вага власного капіталу страхової компанії складала 19,16 %.

Таким чином, капітал ПрАТ «Страхова компанія «Перша» формується в переважній більшості за рахунок внесків страхувальників, які акумульовані у страхові резерви. Протягом аналізованого періоду страхова компанія формувала резерви збитків (резерв заявлених, але не виплачених збитків, резерв збитків, які заявлені, але не врегульовані), резерв незароблених премій, резерв катастроф (лише для ядерного страхування) та резерв коливань збитковості (лише для транспортного страхування). При чому два останні резерви, протягом 2020-2022 років дорівнювали нулю. Поточні зобов'язання ПрАТ «Страхова компанія «Перша», які формують короткостроковий позиковий капітал страхових компаній були незначними та не відігравали суттєвої ролі у загальній структурі капіталу.

Дослідивши структуру капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» проаналізуємо обсяг та зміни в капіталі у 2020-2022 роках (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Динаміка обсягу капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022 / 2021	2021/2020	2022 / 2021
Статутний капітал	60000	60000	60000	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	47631	46634	63148	-997	16514	-2,09	35,41
Резервний капітал	4323	5380	5660	1057	280	24,45	5,20
Нерозподілений прибуток	10850	108	14930	-10742	14822	-99,00	13724,07
Інші резерви	13771	37610	28101	23839	-9509	173,11	-25,28
Усього власний капітал	136575	149732	171839	13157	22107	9,63	14,76
Довгострокові забезпечення	2528	2 655	2 155	127	-500	5,02	-18,83
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	2528	2 655	2 155	127	-500	5,02	-18,83
Страхові резерви	571085	571739	646766	654	75027	0,11	13,12
Усього довгострокових зобов'язань і забезпечень	573613	574394	648921	781	74527	0,14	12,97
Поточна кредиторська заборгованість:							
з бюджетом	4533	5259	4797	726	-462	16,02	-8,78
зі страхування	297	293	254	-4	-39	-1,35	-13,31
з оплати праці	1051	1012	1100	-39	88	-3,71	8,70
одержаними авансами	6085	10062	9227	3977	-835	65,36	-8,30
за страховою діяльністю	33863	43827	59520	9964	15693	29,42	35,81
Поточні забезпечення	3658			-3658	0	-100,00	0
Інші поточні зобов'язання	868	1264	1437	396	173	45,62	13,69
Усього поточних зобов'язань	50354	61717	76335	11363	14618	22,57	23,69
Баланс	760542	785843	897095	25301	111252	3,33	14,16

Джерело: побудовано та пороховано за даними [38,39,40]

Статутний капітал страхової компанії протягом аналізованого періоду не зазнав змін та залишався на рівні 60000 тис. грн.

Капітал у дооцінках ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році склав 46634 тис. грн, що на 2,09 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році капітал у дооцінках зріс на 35,41 %, у порівнянні з 2021 роком і склав 63148 тис. грн.

Резервний капітал страхової компанії у 2020 році становив 4323 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з аналогічним минулим періодом, його обсяг зріс на 24,45 % і склав 5380 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, резервний капітал страхової компанії зріс на 5,2 % і склав 5660 тис. грн.

Нерозподілений прибуток страхової компанії у 2020 році становив 10850 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, його обсяг зменшився на 99% % і склав 108 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, нерозподілений прибуток страхової компанії зріс на 13724 % і склав 14930 тис. грн. Так суттєве зростання обсягу нерозподіленого прибутку продиктоване необхідністю підтримати фінансову стійкість та платоспроможність страхової компанії у кризові воєнні роки функціонування.

З метою підвищення платоспроможності та взяття на страхування великих ризиків страхова компанія формує інші резерви, обсяг яких у 2020 році склав 13771 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, їх обсяг зріс на 173,11 % і склав 37610 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, їх обсяг зменшився на 25,28 % і склав 28101 тис. грн.

Загальний обсяг власного капіталу страхової компанії у 2021 році склав 149732 тис. грн, що на 9,63 % більше, ніж у 2020 році. Зростання власного капіталу у 2021 році відбулося за рахунок суттєвого зростання інших резервів та резервного капіталу. У 2022 році загальний обсяг власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» склав 171839 тис. грн, що на 14,76 % більше, ніж у 2021 році. Зростання власного капіталу страхової компаній у 2022 році відбулося за рахунок капіталу у дооцінках та нерозподіленого прибутку.

Довгострокові забезпечення страхової компаній у 2021 році, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, зросли на 5,02 % і склали 2655 тис. грн. А у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 18,83 % і склав 2155 тис. грн.

Страхові резерви ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році становили 571085 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 0,11 % і склав 571739 тис. грн. У 2022 році спостерігалось подальше

зростання обсягів страхових резервів, які склали 646766 тис. грн, що на 13,12 % більше, ніж у 2021 році (рисунок 2.8).

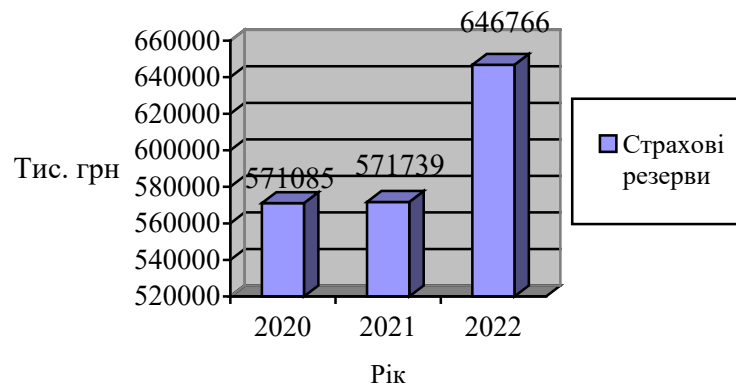

Рисунок 2.8 – Динаміка страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.7

Загальний обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зріс на 0,14 % і склав 574394 тис. грн. У 2022 році їх обсяг зріс на 12,97 %, у порівнянні з 2021 роком, і склав 648921 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість з бюджетом у 2021 році склала 5259 тис. грн, що на 16,02 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість страхової компанії з бюджетом склала 4797 тис. грн, що на 8,78 % менше, ніж у 2021 році.

Поточна кредиторська заборгованість з страхування у 2021 році склала 293 тис. грн, що на 1,35 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість страхової компанії з страхування склала 254 тис. грн, що на 13,31 % менше, ніж у 2021 році.

Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці у 2021 році склала 1012 тис. грн, що на 3,71 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість страхової компанії з оплати праці склала 1100 тис. грн, що на 8,70 % більше, ніж у 2021 році.

Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами у 2021 році склала 10062 тис. грн, що на 65,36 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році її обсяг склав 9227 тис. грн, що на 8,3 % менше, ніж у 2021 році.

Інші поточні зобов'язання страхової компанії зростали протягом аналізованого періоду. Так, у 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 45,62 % і склав 1264 тис. грн. У 2022 році інші поточні зобов'язання страхової компанії зросли на 13,69 %, у порівнянні з 2021 роком і склали 1437 тис. грн.

Загальний обсяг поточних зобов'язання ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 22,57 % і склав 61717 тис. грн. У 2022 році загальний обсяг поточних зобов'язання зросли на 23,69 %, у порівнянні з 2021 роком і склали 76335 тис. грн.

Таким чином, на основі проведеного аналізу відмітимо, що ПрАТ «Страхова компанія «Перша» є універсальною страховою компанією, яка займає лідируючі позиції на страховому ринку України. Страхова компанія входить у 15 кращих страховиків за рівнем страхових виплат (2020 рік – 12 місце, 2021, 2022 рік – 13 місце) та валових страхових премій (2022 рік – 15 місце). За рівнем страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» протягом аналізованого періоду посідала 11 сходинку загального рейтингу. В цілому, у 2021 році страхова компанія значно покращила основні показники діяльності та змогла вийти на доковідний рівень. У 2022 році спостерігалось погіршення багатьох показників страхової компанії, що спричинено воєнними діями. У 2022 році страховій компанії довелося реагувати на складні виклики, зокрема: «відтік працівників за кордон та неможливість виконання ними своїх посадових обов'язків; недостатня (не в повній мірі) можливість працівниками виконувати дистанційно свої посадові обов'язки; організація врегулювання страхових подій, особливо в регіонах, де проходили активні бойові дії; безперебійна робота з клієнтами для обробки запитів та вирішення проблемних питань; обробка великої кількості запитів в каналі он-лайн щодо оформлення полісів «Зелена карта» у зв'язку з різким підвищенням попиту, пов'язаного з

міграцією громадян; фізична безпека працівників та створення безпечних умов праці; зменшення попиту на послуги страхування з боку потенційних страхувальників; зростання витрат на врегулювання подій, що мають ознаки страхових випадків, та страхові відшкодування за добровільним страхуванням наземного транспорту (крім залізничного) (КАСКО) та ОСЦПВВНТЗ, що, до того ж, є вищими порівняно з іншими видами страхування (ці витрати, як правило, окуповуються за рахунок перехресного продажу супутніх страхових продуктів у межах великої бази страхувальників); неможливість залучення нових страхувальників в каналах «Банки» та «Автосалони» [26]. Проте страхова компанія змогла встояти, не припинила виплачувати страхові відшкодування, а навпаки розробляє нові страхові продукти та розширює страхові покриття, зокрема розробляє програми, які частково покриватимуть воєнні ризики.

3 Напрями удосконалення управління фінансами страхових компаній на прикладі ПрАТ «Страхова компанія «Перша»

На сучасному етапі розвитку одним із головних пріоритетів забезпечення стійкого розвитку економіки є адаптація страхових компаній до мінливих умов ринку, що можливо за умови здійснення ефективного управління ресурсами страхових компаній. Основою системи управління страхової компанії є саме управління фінансами. Менеджери усіх рівнів страхової компанії приймають рішення з метою забезпечення якісного управління фінансами. Ці рішення базуються на аналізі, прогнозуванні, оптимізації, економічному обґрунтуванні і виборі найкращого варіанту для досягнення стратегічних цілей страхової компанії. Ефективні управлінські рішення в страховій сфері мають позитивний вплив на страхову систему і загальну економіку країни, оскільки страхові компанії накопичують та розподіляють значні фінансові ресурси, вони є інвесторами та забезпечують страховий захист для різних категорій страхувальників. Однак, через нестабільне зовнішнє середовище, зокрема за умов воєнного стану, процес господарської діяльності страхового сектору характеризується значним рівнем невизначеності. Тому, прийняття раціональних рішень сприятиме ефективному формуванню, розміщенню та використанню фінансів та забезпеченню стабільності діяльності страхової компанії в поточному та майбутніх періодах.

Для розробки ефективної системи управління фінансами ПрАТ «Страхова компанія «Перша» необхідно проаналізувати основні фінансові результати діяльності страховика у 2020-2022 роках (таблиця 3.1).

Чисті зароблені страхові премії ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зросли на 21,73 % і склали 399750 тис. грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зріс на 4,47 % і склав 41765 тис. грн.

Таблиця 3.1 – Фінансові результати діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022 / 2021	2021/2020	2022 / 2021
Чисті зароблені страхові премії	328387	399750	417605	71363	17855	21,73	4,47
Премії підписані, валова сума	451595	567980	549617	116385	-18363	25,77	-3,23
Премії, передані у перестраховання	(112408)	(141417)	(81203)	-29009	60214	25,81	-42,58
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	11758	29817	24339	18059	-5478	153,59	-18,37
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	858	3004	-26470	2146	-29474	250,12	-981,16
Собівартість реалізованої продукції	(84089)	(86752)	(115291)	-2663	-28539	3,17	32,90
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	(135049)	(171094)	(174797)	-36045	-3703	26,69	2,16
Валовий прибуток	109149	141904	127517	32755	-14387	30,01	-10,14
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2033	-127	499	-2160	626	-106,25	-492,91
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	-35658	12920	-29308	48578	-42228	-136,23	-326,84
Зміна інших страхових резервів, валова сума	-28315	29163	-50688	57478	-79851	-202,99	-273,81
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	-7343	-16243	21380	-8900	37623	121,20	-231,63
Інші операційні доходи	38192	12882	54640	-25310	41758	-66,27	324,16
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	3818	124	1 520	-3694	1396	-96,75	1125,81
Адміністративні витрати	(78830)	(94262)	(107871)	-15432	-13609	19,58	14,44
Витрати на збут	(21320)	(26758)	(19098)	-5438	7660	25,51	-28,63
Інші операційні витрати	(20734)	(30766)	(36914)	-10032	-6148	48,38	19,98
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	98	1337	0	1239	-1337	1264,29	-100,00
Фінансовий результат від операційної діяльності	(7168)	15793	(10535)	22961	-26328	-320,33	-166,71
Інші фінансові доходи	35609	24029	34289	-11580	10260	-32,52	42,70
Інші доходи	2761	4918	0	2157	-4918	78,12	-100,00
Фінансові витрати	(41)	(22)	0	19	22	-46,34	-100,00
Інші витрати	(9484)	(4352)	(20)	5132	4332	-54,11	-99,54
Фінансовий результат до оподаткування	21677	40366	23734	18689	-16632	86,22	-41,20
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-14356	-19222	-18141	-4866	1081	33,90	-5,62
Чистий фінансовий результат	7321	21144	5593	13823	-15551	188,81	-73,55

Джерело: побудовано та пораховано за даними [38,39,40]

Підписані премії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зросли на 25,77 % і склали 567980 тис. грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зменшився на 3,23 % і склав 549617 тис. грн.

Страхові премії, які передані у перестраховування у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зросли на 25,81 % і склали 141417 тис. грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зменшився на 42,58 % і склав 81203 тис. грн, що спричинено неможливістю страхової компанії пролонгувати та оплатити послуги перестраховиків-нерезидентів, оскільки у зв'язку із введенням воєнного стану було введено мораторій на здійснення розрахунки в іноземній валюті. Крім того, частина іноземних перестраховиків припинили співпрацю з українськими страховими компаніями.

Зміна резерву незароблених премій ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році була позитивною і склала 11758 тис. грн. У 2021 році зміна резерву незароблених премій також була позитивною і становила 29817 тис. грн, що на 153,39 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році зміна резерву незароблених премій також була позитивною і становила 24339 тис. грн, що на 18,37 % менше, ніж у 2021 році.

Собівартість страхових послуг у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зросла на 3,17 % і склала 86752 тис. грн. У 2022 році собівартість страхових послуг зросла на 32,9 %, у порівнянні з 2021 роком і склала 115291 тис. грн.

Чисті понесені збитки за страховими виплатами ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році становили 135049 тис. грн. У 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 26,69 % і склав 171094 тис. грн. У 2022 році чисті понесені збитки за страховими виплатами становили 174797 тис. грн, що на 2,16 % більше, ніж у 2021 році.

Валовий прибуток ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році склав 109149 тис. грн. У 2021 році його розмір зріс на 30,01 %, у порівнянні з 2020 роком, і склав 141904 тис. грн. У 2022 році валовий прибуток ПрАТ «Страхова компанія «Перша», у порівнянні з 2021 роком зменшився на 10,14 % і склав 127517 тис. грн.

У 2020 році страхова компанія отримала дохід від зміни у резервах довгострокових зобов'язань в сумі 2033 тис. грн. У 2021 році зміна резерву довгострокових зобов'язань принесла витрати для страхової компанії в сумі 127 тис. грн. У 2020 році страхова компанія отримала дохід від зміни у резервах довгострокових зобов'язань в сумі 2033 тис. грн.

У 2020 році ПрАТ «Страхова компанія «Перша» внаслідок зміни інших страхових резервів отримала витрати у сумі 35658 тис. грн. У 2021 році внаслідок зміни інших страхових резервів отримала доходи в сумі 12920 тис. грн. Зміни інших страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2022 році породило витрати у розмірі 50688 тис. грн.

Інші операційні доходи страхової компанії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зменшилися на 66,27 % і склали 12882 тис. грн. У 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 324,16 % і склав 54640 тис. грн.

Дохід від зміни вартості активів страхової компанії, які оцінюються за справедливою вартістю у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зменшився на 96,75 % і склав 3818 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком його обсяг зріс на 1125,81 % і склав 1520 тис. грн.

Адміністративні витрати ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році становили 78830 тис. грн. У 2021 року їх обсяг зріс на 19,58 %, у порівнянні з 2020 роком, і склав 94262 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, адміністративні витрати страхової компанії зросли на 14,44 % і склали 107871 тис. грн.

Витрати на збут страховика у 2020 році склали 21320 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, їх обсяг зріс на 25,51 % і склав 26758 тис. грн. У 2022 році витрати на збут становили 19098 тис. грн, що на 28,63 % менше, ніж у 2021 році.

Інші операційні витрати страхової компанії у 2020 році були на рівні 20734 тис. грн. У 2021 році їх обсяг зріс на 48,38 %, у порівнянні з 2020 роком і склав 30766 тис. грн. У 2022 році інші операційні витрати ПрАТ «Страхова

компанія «Перша» склали 36914 тис. грн, що на 19,98 % більше, ніж у 2021 році.

Витрати від зміни вартості активів страхової компанії, які оцінюються за справедливою вартістю у 2020 році становили 98 тис. грн. У 2021 році їх обсяг значно зріс, а саме на 1264,29 %, у порівнянні з 2020 роком і склав 1337 тис. грн. У 2022 році значення показника дорівнювало нулю, що означає, що страхова компанія не зазнавала витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю.

Фінансовий результат від операційної (страхової та перестрахової) діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році був від'ємний і складав збиток у сумі 7168 тис. грн. У 2021 році страхова компанія отримала прибуток від основної діяльності в сумі 15793 тис. грн. А 2022 рік був збитковим для страхової компанії відносно фінансових результатів від операційної діяльності, що продиктовано як скороченням кількості клієнтів так і зростання витрат на просування та розробку страхових продуктів (рисунок 3.1)

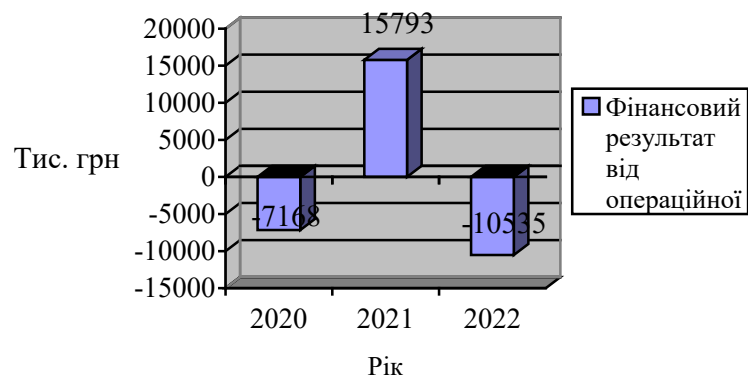

Рисунок 3.1 – Динаміка фінансового результату від операційної діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 3.1

Інші фінансові доходи страхової компанії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зменшилися на 32,52 % і склали 24029 тис. грн. У 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 42,7 % і склав 34289 тис. грн.

Інші доходи страхової компанії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зросли на 78,12 % і склали 24029 тис. грн. У 2022 році страхова компанія не отримувала інших доходів.

Фінансові витрати страхової компанії протягом аналізованого періоду були не високими. Так у 2020 році їх обсяг склав 41 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зменшився на 46,34 % і склав 22 тис. грн. У 2022 році страхова компанія не здійснювала фінансових витрат.

Інші витрати страхової компанії у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком зменшилися на 54,11 % і склали 4352 тис. грн. У 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 99,54 % і склав 20 тис. грн.

Фінансовий результат до оподаткування у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 86,22 % і склав 40366 тис. грн. У 2022 році фінансовий результат до оподаткування страхової компанії склав 23734 тис. грн, що на 41,2 % менше, ніж у 2021 році.

ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році сплатила податок на прибуток у сумі 14356 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, обсяг сплаченого податку на прибуток зріс на 33,9 % та склав 19222 тис. грн. У 2022 році страхова компанія сплати податок на прибуток в розмірі 18141 тис. грн, що на 5,62 % менше, ніж у 2021 році.

Чистий фінансовий результат ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році склав 7321 тис. грн. У 2021 році чистий фінансовий результат страхової компанії зріс на 188,81 %, у порівнянні з 2020 роком і склав 21144 тис. грн, що свідчить про нормалізацію роботи страховика та відновлення страхової компанії після жорстких карантинних обмежень спричинених коронавірусною інфекцією. У 2022 році чистий фінансовий результат, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 73,55 % і склав 5593 тис. грн, що свідчить про значні проблеми страхової компанії, спричинені воєнними діями (рисунок 3.2).

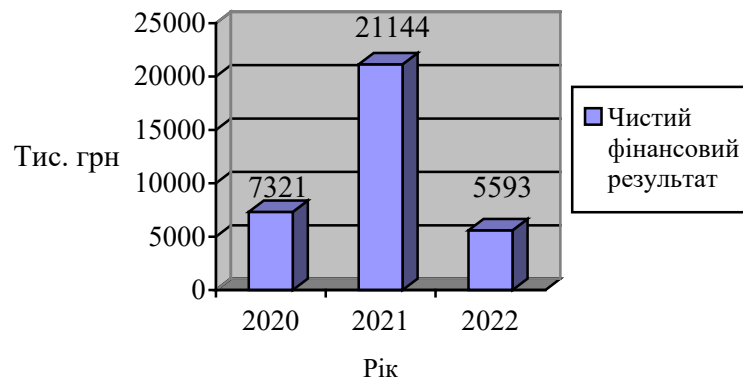

Рисунок 3.2 – Динаміка чистого фінансового результату діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 3.1

Таким чином, проаналізувавши фінансові результати діяльності страхової компанії варто зазначити, що воєнні дії, міграція працівників страхової компанії та страхувальників за кордон, економічна криза та погіршення рейтингів України міжнародними рейтинговими агентствами суттєво вплинули на показники діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша», але в той же час, дозволили керівництву компанії виявити недоліки у діяльності страховика. Страховій компанії в умовах зростання витрат потрібно шукати способи вирішення проблеми забезпечення рентабельності окремих страхових продуктів та страхового портфелю в цілому. Також для компаній важливо провести аналіз операційної діяльності, бізнес-процесів, фінансової стійкості страхових операцій, що виникають внаслідок прийнятих тарифних політик і затверджених методик управління страховими ризиками. Крім того, керівництву страхової компанії необхідно переглянути стратегію управління фінансами та вжити негайних стабілізаційних заходів, що дозволить страховій компанії відновити операційну, фінансову та інвестиційну діяльність та залишитися на стабільному рівні порівняно з іншими учасниками страхового ринку. Серед цих заходів варто виділити розрахунок та аналіз періодичних показників збитковості страхових продуктів, перестраховування ризиків з

урахуванням надійності та ефективності, оцінку ефективності та надійності активів, розміщення активів з урахуванням диверсифікації, рентабельності, надійності та прибутковості.

З метою стабілізації діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» пропонуємо в системі фінансового управління страховою компанією використовувати модульний клієнтоорієнтований підхід.

Застосування такого підходу дозволить ПрАТ «Страхова компанія «Перша» формувати фінансову стратегію з урахуванням інтересів страхувальників, швидко реагувати на негативні зміни у зовнішньому фінансово-економічному середовищі та збільшувати власну клієнтську базу.

Ми пропонуємо використовувати шести компонентну модульну систему клієнтоорієнтованого підходу, яка включає цільову, організаційну, інформаційну, законодавчу, фінансову та технічну компоненти (рисунок 3.3). В процесі діяльності страхова компанія може змінювати компоненти та модулі відповідно до зміни своїх стратегічних цілей та видів страхування.

Структура цільового компоненту базується на необхідності створення якісної моделі персоналізації, яка враховує два основні аспекти. З одного боку, важливо, щоб послуги страхової компанії були масовими, щоб забезпечити необхідний рівень прибутковості та ефективність діяльності. З іншого боку, ці послуги мають бути максимально персоніфікованими, щоб вони були націлені на потреби клієнтів страхової компанії. Цільовий компонент визначає основні напрямки управління фінансами страхової організації. Важливим критерієм якісного управління є рівень лояльності клієнтів, особливо це стосується нових клієнтів. ПрАТ «Страхова компанія «Перша» необхідно сформувати корпоративну культуру виходячи з принципу «кожен новий клієнт = постійний клієнт». Співробітникам страхової компанії необхідно завоювати лояльність нового клієнта та зробити його постійним і відданим клієнтом страхової компанії. А, якість обслуговування постійних клієнтів має бути на такому рівні, що кожен постійний клієнт має стає рекламним агентом страховика та позитивно висвітлювати діяльність компанії та якість її страхових послуг.

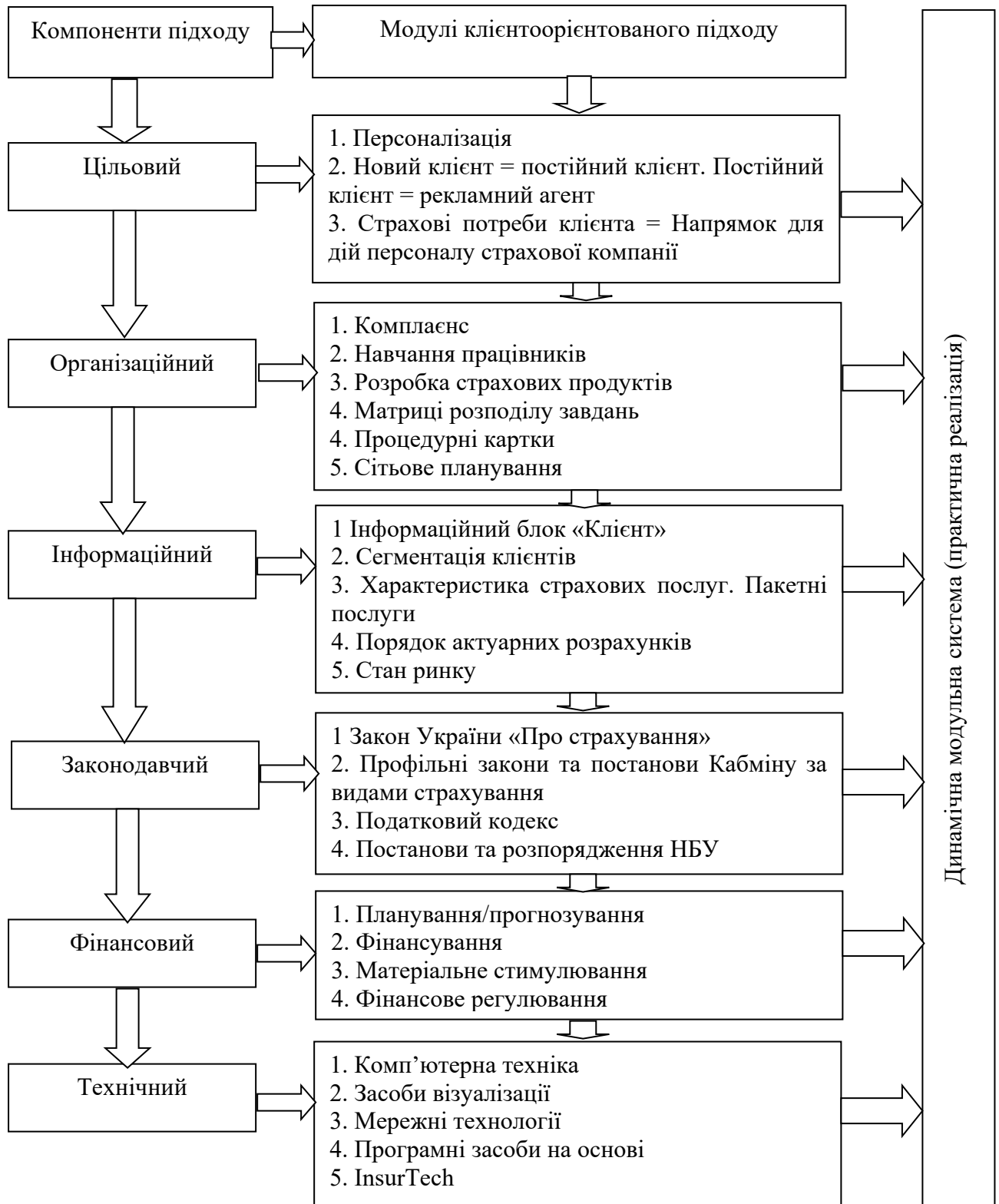

Рисунок 3.3 – Динамічна модульна система клієнтоорієнтованого підходу

Джерело: удосконалено автором

В результаті, це дозволить мінімізувати адміністративні та маркетингові витрати страхової компанії.

Організаційний компонент спрямований на створення системи клієнтоорієнтованого підходу, яка б забезпечувала ефективне провадження та функціонування. Під час формування цього підходу, всі елементи корпоративної культури повинні корелюватися та відповідати цільовому компоненту. В контексті корпоративної культури страховика, ми пропонуємо впроваджувати принципи комплаєнс менеджменту, тобто усі бізнес-процес ПрАТ «Страхова компанія «Перша» вибудовувати із врахуванням внутрішніх стандартів, корпоративної етики та законодавчих вимог, що дозволить досягнути максимальної ефективності фінансово-господарської діяльності страхової компанії.

Впровадження клієнтоорієнтованого підходу в діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» передбачає вжиття ряду заходів і процедур, які містять інструменти для розподілу конкретних дій між менеджерами та підрозділами страхової компанії щодо управління фінансовими відносинами з страхувальниками.

Ми пропонуємо ПрАТ «Страхова компанія «Перша» розробити процедурні карти, які формують чіткий алгоритм дій для стандартизованих, простих та часто повторюваних дій. Процедурні картки формалізують етапність виконання певних операцій і зв'язків між різними відділами та працівниками страхової компанії. Використання процедурних карток сприятиме покращенню ефективності виконання стандартних операцій і заощадити час, який можна витратити на поліпшення обслуговування клієнтів.

Також, на наш погляд страховій компанії доцільно впроваджувати елементи сітьового планування, що виявило свою ефективність в реалізації складних технічних і економічних проектів. Воно базується на використанні комп'ютерів і сітьових моделей для представлення інформації про взаємозв'язані роботи. Сітьові моделі відображають технологічну послідовність і зв'язки між роботами і подіями для досягнення поставлених цілей у цільовому компоненті. Застосування сітьового планування дозволяє чітко та повно відобразити обсяг, структуру і час роботи страхового менеджера, розрахувати й

проаналізувати тривалість кожного завдання, змінювати оперативні плани, розподіляти фінансові ресурси і використовувати їх ефективніше.

Інформаційний компонент включає збір та обробку інформації стосовно страхових продуктів страховика, її клієнтів, персоналу, конкурентів, тенденцій розвитку ринку, тощо.

Законодавчий компонент полягає у врахуванні у сіх вимог діючого страхового законодавства, що забезпечить безперервну діяльність страхової компанії на ринку. Також, з позицій ефективного управління фінансами ПрАТ «Страхова компанія «Перша» доцільно чітко дотримуватися вимог податкового законодавства та в межах дозволених норм оптимізувати податкове навантаження.

Фінансова компонента полягає у ефективному здійсненні фінансового планування, стимулювання та регулювання. Процес фінансування є необхідною складовою реалізації підходу, спрямованого на задоволення потреб клієнтів, оскільки він забезпечує страхову компанію необхідним обсягом фінансових ресурсів для виконання поставлених завдання операційної та інвестиційної діяльності. В рамках цього модуля важливо встановлювати джерела та способи фінансування ПрАТ «Страхова компанія «Перша».

Для забезпечення повноцінної, налагодженої та безперервної роботи всіх вищезазначених компонентів та модулів потрібні відповідні технічні ресурси, які є частиною технічного компонента організації управління відносинами у межах клієнтоорієнтованого підходу. ПрАТ «Страхова компанія «Перша» необхідно переглянути програмні продукти, які застосовуються, оскільки у 2022 році страхова компанія відчувала труднощі з обробкою запитів щодо пролонгації та укладення договорів за системою «Зелена карта». Крім того, страхова компанія активно пропонує оформлення договорів страхування онлайн, що потребує швидкого оброблення великих обсягів інформації.

Упродовж 2022 року працівники страхової компанії самостійно здійснювали удосконалення і автоматизацією єдиної облікової системи ПрАТ «Страхова компанія «Перша», що «покращило щоденний контроль надходжень

страхових платежів від агентів та страхувальників, забезпечило проміжний контроль фінансових показників структурних підрозділів та компанії у цілому, а також дозволило швидко та гнучко адаптуватися до нововведень щодо звітності у відповідності до вимог Національного банку України» [26]. Проте таких заходів недостатньо, страховій компанії необхідно переглянути програмні продукти, які використовуються в процесі діяльності та модернізувати їх.

Впровадження в практичну діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» запропонованого системного клієнтоорієнтованого підходу з виокремленням модулів сприятиме розв'язанню поточних завдань страхової компанії; вивільненню фінансових ресурсів, визначенню загальної потреби у фінансових ресурсах, прогнозуванню їх структури та забезпеченню ефективного використання фінансових ресурсів, дозволить посилити контроль за рівнем платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості страхової компанії; сприятиме прийняттю раціональних управлінських рішень.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи досліджено економічну сутність фінансів страхових компаній, проаналізовано погляди науковців на сутнісне наповнення поняття. У роботі виокремлено функції та систематизовано принципи на яких ґрунтуються фінанси страхових компаній. Управління фінансами страхових організацій визначено як складну функціональну систему, яка має своє цільове призначення, внутрішні завдання та місію, що полягає у забезпеченні фінансовими ресурсами основної (страхової та перестрахової), фінансової та інвестиційної діяльності, а також розвиток страхового підприємництва в цілому. У роботі розглянуто цільову підсистему системи управління фінансами страхових компаній та доведено, що враховуючи специфіку організації страхової діяльності суб'єкти управління фінансами страхових організацій доцільно поділити на два типи: суб'єкт прямого впливу та суб'єкти непрямого впливу. У ході дослідження запропоновано систему управління фінансами, яка складається із п'яти взаємопов'язаних підсистем (цільової, суб'єктно-об'єктної, забезпечувальної, процедурної, моніторингової) дозволить страховій компанії швидко реагувати та зміни як на страховому ринку так і в економіці країни та залишатися фінансово стійкою та платоспроможною, що особливо актуально в сучасних умовах ведення бізнесу.

У другому розділі кваліфікаційної роботи досліджено основні тенденції розвитку страхового ринку України. Так, у 2021 році страхові компанії значно покращили свої результати у порівнянні із роками жорстких карантинних обмежень, переорієнтувалися та модернізували страхові продукти і канали їх продажів. 2022 рік став роком потрясінь. Основні показники функціонування страхового ринку значно погіршилися. Так відбулося значне зменшення попиту на страхові продукти, спостерігався відтік страхувальників, припинення значної частини договорів та протермінування платежів за діючими договорами, відбулося скорочення операцій перестраховування та вихід частин

перестраховиків-нерезидентів з українського ринку. Протягом 2022 року кількість страхових компаній, які працюють на ринку страхування життя зменшилась на 1 страховика, а кількість страхових компаній, які займаються іншими видами страхування, ніж страхування життя на 27 страховиків. Втім, у другій половині 2022 року, страховий ринок трохи стабілізувався, страхові компанії почали пропонувати страхові продукти із частковим покриттям воєнних ризиків з метою збереження клієнтської бази, спростили процедуру врегулювання страхових випадків, шляхом використання в переважній більшості електронних документів та копій документів. Національний банк України розробив механізми та створив умови для здійснення платежів за договорами перестрахування з нерезидентами.

Також у роботі проаналізовано фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020-2022 роках. ПрАТ «Страхова компанія «Перша» є універсальною страховою компанією, яка займає лідируючі позиції на страховому ринку України. Страхова компанія входить у 15 кращих страховиків за рівнем страхових виплат (2020 рік – 12 місце, 2021, 2022 рік – 13 місце) та валових страхових премій (2022 рік – 15 місце). За рівнем страхових резервів ПрАТ «Страхова компанія «Перша» протягом аналізованого періоду посідала 11 сходинку загального рейтингу. В цілому, у 2021 році страхова компанія значно покращила основні показники діяльності та змогла вийти на доковідний рівень. У 2022 році спостерігалось погіршення багатьох показників страхової компанії, що спричинено воєнними діями. У 2022 році страховій компанії довелося реагувати на складні виклики, зокрема: відтік працівників за кордон та неможливість виконання ними своїх посадових обов'язків; недостатня (не в повній мірі) можливість працівниками виконувати дистанційно свої посадові обов'язки; організація врегулювання страхових подій, особливо в регіонах, де проходили активні бойові дії; безперебійна робота з клієнтами для обробки запитів та вирішення проблемних питань; обробка великої кількості запитів в каналі он-лайн щодо оформлення полісів «Зелена карта» у зв'язку з різким підвищенням попиту, пов'язаного з міграцією громадян; фізична безпека

працівників та створення безпечних умов праці; зменшення попиту на послуги страхування з боку потенційних страхувальників; зростання витрат на врегулювання подій, що мають ознаки страхових випадків, та страхові відшкодування за добровільним страхуванням наземного транспорту (крім залізничного) (КАСКО) та цивілка, що, до того ж, є вищими порівняно з іншими видами страхування (ці витрати, як правило, окуповуються за рахунок перехресного продажу супутніх страхових продуктів у межах великої бази страхувальників); неможливість залучення нових страхувальників в каналах «Банки» та «Автосалони».

Капітал ПрАТ «Страхова компанія «Перша» формувався в переважній більшості за рахунок внесків страхувальників, які акумульовані у страхові резерви. Страхові резерви ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році становили 571085 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 0,11 % і склав 571739 тис. грн. У 2022 році спостерігалось подальше зростання обсягів страхових резервів, які склали 646766 тис. грн, що на 13,12 % більше, ніж у 2021 році.

У 2022 році загальний обсяг власного капіталу ПрАТ «Страхова компанія «Перша» склав 171839 тис. грн, що на 14,76 % більше, ніж у 2021 році. Зростання власного капіталу страхової компанії у 2022 році відбулося за рахунок капіталу у дооцінках та нерозподіленого прибутку. З метою підвищення платоспроможності та взяття на страхування великих ризиків страхова компанія формує інші резерви, обсяг яких у 2020 році склав 13771 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, їх обсяг зріс на 173,11 % і склав 37610 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, їх обсяг зменшився на 25,28 % і склав 28101 тис. грн.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи для розробки ефективної системи управління фінансами ПрАТ «Страхова компанія «Перша» проаналізовано основні фінансові результати діяльності страховика у 2020-2022 роках. Чистий фінансовий результат ПрАТ «Страхова компанія «Перша» у 2020 році склав 7321 тис. грн. У 2021 році чистий фінансовий результат страхової

компанії зріс на 188,81 %, у порівнянні з 2020 роком і склав 21144 тис. грн, що свідчить про нормалізацію роботи страховика та відновлення страхової компанії після жорстких карантинних обмежень спричинених коронавірусною інфекцією. У 2022 році чистий фінансовий результат, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 73,55 % і склав 5593 тис. грн, що свідчить про значні проблеми страхової компанії, спричинені воєнними діями

З метою стабілізації діяльності ПрАТ «Страхова компанія «Перша» пропонуємо в системі фінансового управління страховою компанією використовувати модульний клієнтоорієнтований підхід, яка включає цільову, організаційну, інформаційну, законодавчу, фінансову та технічну компоненти. Впровадження в практичну діяльність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» запропонованого системного клієнтоорієнтованого підходу з виокремленням модулів сприятиме розв'язанню поточних завдань страхової компанії; вивільненню фінансових ресурсів, визначенню загальної потреби у фінансових ресурсах, прогнозуванню їх структури та забезпеченню ефективного використання фінансових ресурсів, дозволить посилити контроль за рівнем платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості страхової компанії; сприятиме прийняттю раціональних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Аберніхіна І. Г. Фінанси страхових організацій : навчальний посібник / І. Г. Аберніхіна, І. Г. Сокиринська – Дніпро: Пороги, 2019. – 198 с.
2. Алескерова Ю. В. Фінансовий менеджмент страхових компаній / Ю. В. Алескерова, Т. С. Онуфрієць // Інфраструктура ринку – 2019. – Вип. 28. – С. 304–307.
3. Бонба І. І. Ризики діяльності страхової компанії / І.І. Бонба // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2019. – Т.22. – С. 43-47.
4. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко. – К.: НУХТ, 2012. – 376 с.
5. Головіна В. В. Управління грошовими потоками страхової компанії / В.В. Головіна // Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. – 2018. – Т. 23. Вип. 7. – С. 161-164.
6. Доманчук А. І. Страховий інтерес як детермінанта управління фінансами страхових компаній / А. І. Доманчук// Підприємництво та інновації. – 2020. – Вип. 11(2). – С. 83-9
7. Доманчук А. І. Управління фінансами страхових компаній в Україні: прикладні аспекти / А. І. Доманчук // Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво. – 2019. – № 2. – С. 152-161.
8. Доманчук А. І. Формування системи управління фінансами страхових компаній / А.І. Доманчук // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. – 30. – С. 60-67.
9. Журавка О. С. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 350 с.
10. Заволока Ю.М. Особливості функціонування страхового ринку України в умовах сучасної цифрової трансформації / Ю.М. Заволока, А.Г.

Єфременко, Ю.А. Малащенко // Економіка та держава. – 2020. – № 6. – С. 102–106.

11. Каліщук І. Сутність та особливості фінансового менеджменту страхової компанії / І. Каліщук // Програма і матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і студентів «Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика», 13–14 листопада 2014. – К. : НУХТ, 2014. – С. 184–186

12. Качула С. В. Аналіз формування доходу і розподілу прибутку страхових компаній (на прикладі акціонерної компанії "страхова група" тас ") / С. В. Качула, Л. В. Лисяк, Я. О. Ляшевський // Агросвіт. – 2021. – № 1-2. – С. 12-19.

13. Клепікова О. А. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхової компанії з використання імітаційного моделювання / О.А. Клепікова, С. О. Поліщук, О. А. Сарамков, Д. В. Нечай // Вісник Харківського національного університету імені Каразіна. Серія «Економічна». – 2019. – Вип. 96. – С. 80-94.

14. Кнейслер О. В. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній / О.В.Кнейслер // Схід. – 2015. – № 5.– С. 55-59.

15. Конарівська О. Б. Оцінка доходів страхових компаній на ринку страхових послуг України / О. Б. Конарівська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. – 2020. – Вип. 1. – С. 92-110

16. Кривенцова А. М. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовим станом страхових компаній України/ А.М. Кривенцова // Гроші, фінанси та кредит. – 2017. – № 6. – С. 98-103.

17. Лаврук Н. А. Дослідження фінансових результатів діяльності страхових організацій / Н. А. Лаврук, Л. В. Русул. // Мукачівський Державний Університет. – 2018. – №15. – С. 679–687.

18. Маршук Л. Виклики страхового ринку в Україні / Л. Маршук, Є. Поплавська // Сучасна інженерія та інноваційні технології. – 2022. – 2 (21-02). – С.26-29
19. Московчук Д. Страховий ринок України: аналітичний аспект / А. Лакуста, Д. Московчук, Л. Матвійчук // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С.Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2023.– С. 49-51
20. Нагайчук Н. Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття «фінанси страхових організацій» / Н. Г. Нагайчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. – №11. – С. 32-35.
21. Нечипоренко А. В. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект [Електронний ресурс]. – Ефективна економіка. – 2021. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9079>
22. Нечипорук Л. В. Фінансова інклюзія в контексті страхових послуг / Л.В. Нечипорук //Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Харків. – 2018. – Т. 3.– № 26. – С. 411–417
23. Неізнана О. В. Дослідження практики комплаєнс у страхових компаніях України / О.В. Неізнана // Актуальні проблеми економіки (Actual Problems of Economics). – 2017 – №3. – С.267-273
24. Озерова А. Г. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії / А.Г. Озерова, О.В, Левкович // Бізнес Інформ. – 2020. – № 7. – С. 230–235.
25. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
26. Офіційний сайт ПрАТ «Страхова компанія «Перша» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://persha.ua/>
27. Петрук О. М. Планування в системі фінансового менеджменту страхових компаній в умовах воєнного стану / О.М. Петрук, А. Ю. Полчанов, С. М. Ніколаєнко, С. М.Дячек // Інвестиції: практика та досвід. – 2023. – Вип. 11. – С. 5-8.

28. Приказюк Н. В. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній / Н. В. Приказюк, Л. О. Білокінь // Економічний аналіз. – 2017. – Т. 27 – № 1. – С. 139-149
29. Приступа Л. А. Концептуальні засади фінансового управління страховою компанією в сучасному бізнес-середовищі / Л. А. Приступа, І. А. Возовик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 2. – С. 125-129.
30. Приступа Л. А. Оцінювання фінансової стійкості страхової компанії як базис управлінської діяльності / Л.А. Приступа // Вісник Хмельницького національного університету. Серія Економічні науки. – 2019. – № 2. – С. 16–22.
31. Рудь І. Ю. Методи ризик-менеджменту у страховій компанії / І. Ю. Рудь, М. Ткаченко, А. Крамаренко // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – Вип. 3(2). – С. 21-26
32. Світлична О.С. Управління фінансами страхових організацій: навч. пос. / О.С. Світлична, Н.М. Сташкевич. – Одеса: Атлант, 2015. – 258 с.
33. Сокол С.В. Державне регулювання фінансів страховика / С.В. Сокол, Т.В. Колодяжна, В.С. Федоренко // Приазовський економічний вісник. – 2018. – Вип 5(10). – С. 374-380
34. Соколов А. В. Клієнтоорієнтованість – основна цінність корпоративної культури сучасної організації / А.В. Соколов, К. А. Рубан // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 22. – С. 113–115
35. Ткаченко Н. В. Страхування : навч. посіб. / Н.В. Ткаченко. – Київ: Ліра К, 2007. – 376 с.
36. Трусова Н. В. Консолідована модель управління фінансами страхових компаній [Електронний ресурс] / Н.В. Трусова // Ефективна економіка. – 2023. – № 3 – Режим доступу: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1262/1271>
37. Філюта Д. Фінансовий менеджмент страхових компаній / Д. Філюта, А. Білера, О.Пахненко // Науковий журнал «Економіка і регіон». – 2022. – Т. 3(86). – С. 86-92

38. Фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2020 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПрАТ «Страхова компанія «Перша». – Режим доступу <https://persha.ua/about/leadership/>
39. Фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2021 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПрАТ «Страхова компанія «Перша». – Режим доступу : <https://persha.ua/about/leadership/>
40. Фінансова звітність ПрАТ «Страхова компанія «Перша» за 2022 рік [Електронний ресурс] / Офіційний сайт ПрАТ «Страхова компанія «Перша». – Режим доступу : <https://persha.ua/about/leadership/>
41. Фінансовий менеджмент / Т.В. Момот, В.О. Безугла, Ю.О. Тараруєв та ін.; за ред. Т.В. Момот. К.: Центр учбової літератури, 2011. – 325с.
42. Хропонюк Д.О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України / Д.О. Хропонюк, О.В. Длугопольський // *Innovation and Sustainability*. – 2023. – № 1. – С. 118–126.
43. Хрущ Н. А. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. / Н. А. Хрущ, К. Л. Ларіонова, Л. А. Матвійчук. – Хмельницький : ХНУ, 2020. – 274 с.
44. Чайковська В.П. Управління фінансами страхових організацій: методологічний аспект / В.П. Чайковська // *Актуальні проблеми економіки*. – 2011. – № 8. – С. 320–326
45. Шаповал Л. П. Оцінка рентабельності діяльності страхових компаній / Л. П. Шаповал, К. Д Кудлай // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. – 2020. – Вип. 38. – С. 81-86.
46. Юхименко В. М. Управління капіталом страхових компаній на основі ризик-орієнтованого підходу / В. М. Юхименко, Д.А. Сулима // *Економіка та держава*. – 2020. – № 6. – С. 201-205.

Додатки